

sydasiien

1-1981 mars

5 kr

bulletinen

sydasiien

BOX 1142, 221 05 LUND

**NEPAL - vart ledde
folkomröstningen?**

Adress till Sydasiabulletinen:
G Dückers väg 1F
241 00 Eslöv, 0413/60201

Sydasiabulletinen ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Malmö-Lund och Göteborg. Detta nummer ansvarar Stockholmsgruppen för, och nästa nummer kommer att göras i Göteborg. Artiklar, debattinlägg m m är välkomna.

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Prenumeration för fyra nummer (ett år) kostar 20 kr. Stödprenumeration kostar 50 kr och institutioner får betala 30 kr. Vill man ha sig tillsänt ett enstaka nummer så kostar det 6 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 Sydasiabulletinen.

Kontaktpersoner för Sydasiakommittéerna:

Stockholm:

Kalle Kjellman, Hälsingegatan 7
113 23 Stockholm, tel 08/32 84 68

Göteborg:

Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A, 411 31 Göteborg, tel 031/16 15 12

Malmö/Lund:

Carl-Johan Charpentier, G Dückers väg 1F, 241 00 Eslöv, tel 0413/602 01
Rune Romhed, Nils Bjelkegatan 6, 222 20 Lund, tel 046/12 21 23

Uppsala:

Anders Forsberg, Fänkålgatan 3, 754 47 Uppsala, tel 018/25 47 27

Danmark:

Stig Toft Madsen, Burmeistergade 27, 1429 Köpenhamn K, tel 01/54 56 11

Sydasiakommittéernas plattform:

Sydasiakommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasiabulletinen och stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiabulletinen och i Sverige.

OMSLAGSFOTO: Börje Tobiasson

I MODERNISERINGENS KÖLVATTEN	sid 3
<i>Nalini Nayak</i> berättar vilka konsekvenser moderniseringen av fisket i Kerala i södra Indien fick. I början var förtjänsterna goda. Kontraktörer och andra kunde göra snabba pengar. Men idag är de gyllene åren förbi.	
STANKEN AV PARFYM	sid 6
<i>Shankara / Murphy / Söderblom</i> berättar om en strejk på en plantage i den indiska delstaten Karnataka, som varade i nästan två år. Arbetarnas krav var att den gällande arbetslagstiftningen skulle följas, men strejken möttes ändå med ett massivt motstånd.	
FACKLIGT BISTÅND	sid 10
I november förra året reste en delegation på 18 personer från TCO/TBV till Indien och Sri Lanka. Tre av dem har intervjuats av <i>Birgitta Johanson</i> och <i>Kalle Kjellman</i> . De berättar om sina besök hos fackföreningar, svenska företag och några fackliga biståndsprojekt.	
BALUCHISTAN I FOKUS	sid 14
Den pakistanske författaren, med signaturen <i>Lahori</i> , gör en tillbakablick på den politiska och ekonomiska utvecklingen i Pakistans största men glesast befolkade provins, där befolkningen flera gånger tvingats gripa till vapen mot centralregeringen.	
"DET ÄR DE RIKA LÄNDERNA SOM FÅR HJÄLP"	sid 20
<i>Yvonne Fries</i> och <i>Thomas Bibin</i> har intervjuat en pensionerad lärare på Sri Lanka som berättat om sin magra pension i inflationens Sri Lanka. Intervjun tar också upp frihandelszonen och tamilernas situation.	
FOLKOMRÖSTNING MED OKLAR UTGÅNG	sid 24
<i>Håkan Wahlquist</i> , som redan tidigare skrivit i SAB, följer i detta nummer den politiska utvecklingen i Nepal vidare fram till folkomröstningen våren 1980. Han analyserar också dess resultat.	
SOVJET UT UR AFGHANISTAN	sid 30
<i>Jan Samuelsson</i> , som i många år sysslat med forskning om Afghanistan, redogör för sin syn på det afghanska samhället, islams roll och den sovjetiska invasionen. Hans slutsats är att det afghanska folket måste få avgöra sin egen framtid utan inblandning utifrån.	
FLYKTINGARNA I PAKISTAN	sid 32
<i>Anders Forsberg</i> ger en rapport om situationen för de afghanska flyktingarna i Pakistan, och hur de tvingas konkurrera med lokalbefolkningen där om de redan knappa resurserna.	
TILL MINNET AV EN UTREDNING	sid 34
<i>Thomas Bibin</i> om SIDA:s reviderade landöversyn, dvs hur kritiken begravdes och hur ansvaret sveks.	
INDIEN VÄNTAR	sid 35
<i>Göran Djurfeldt</i> recenserar Jan Myrdals och Gun Kessles nya Indiebok.	

I moderniseringens kölvatten

NALINI NAYAK

Mekaniseringen av fisket i Sydindien från 50-talet och framåt ledde till en början till ökade fångster, arbetstillfällen, inkomster och framtidsförhoppningar. Den ökade konkurrensen har emellertid orsakat en utslagning av de fiskare som använder traditionella båtar och fiskemetoder. Konkurrensen och en hårdnande marknad har nu också medfört att fiskarna på de moderna båtarna får det allt svårare och att missmodet sprider sig bland Keralas fiskare.

En tidigare artikel av författarinnan var införd i Sydasiensbulletinen nr 3/80.

Mekaniseringen av fiskeflottan började i mitten av 1950-talet med bl a norskt stöd. Detta var i linje med den allmänna tendensen till industrialisering och mekanisering. Tanken var att en ökad produktivitet skulle leda till ökad välfärd även för de fattiga. För en tid lyckades detta i så måtto att nya arbetstillfällen skapades för nyligen utbildade och tekniskt tränade personer. Ungdomarna i fiskesamhällena var lyckliga över att inte behöva slita för sitt uppehälle i de traditionella båtarna utan kunde ge sig ut på fiske i de mekaniserade. Dessutom kunde man förvärva kunnande för de senare genom utbildning och träning till skillnad mot de äldre båtarna, som krävde att man varit till sjöss sedan barnsben.

Mekaniseringens första skede var verkligen lovande. Fisk fångades i överflöd och Indien lyckades tillförsäkra sig beställningar på vissa fisksorter från utlandet. Detta var en glanstid för fiskarbefolkningen eftersom även de traditionella fiskarna kunde tjäna på det. Räkluften på stränderna var som en doft av dollar och under räksåsongen lystes de annars dystra fiskebyarna upp av festligheter, bröllop och färggranna kläder. Denna fas varade ungefär 10-15 år.

Vad hände då under dessa år? Utvecklingsansträngningarna inom fiskesektorn koncentrerades på mekanisering av fiskefartygen – tiometers båtar med 50 hästkrafters motorer och trä-

Fiskebyar finns längs hela Keralas kust och fiskesfamiljerna utgör en betydande del av delstatens befolkning. Moderniseringen inom fiskeindustrin hotar det gamla arbetsintensiva fisket. Bild: Jonas Söderblom

lar som släpas längs havsbotten och för med sig allt som kommer i dess väg. Användningen av mekaniserade båtar är ekonomisk endast om de tar stora fångster och dessa dessutom är av sådana fisksorter som ger ett gott pris. Det var därför man koncentrerade sig på räkor, som tidigare betraktats som andra rangens fångst.

Traditionellt fiske slås ut

Men tråltekniken hade också negativa effekter. Räkorna parar sig på grunt vatten och ungarna kläcks på havsbotten. När de är fullvuxna beger de sig ut på djupare vatten, men håller sig alltid nära kustlinjen. De mekaniserade båtarna, som drar sina stora trålar längs havsbotten, rör upp botten och vattnet som de unga räkorna växer i och fångar både små och stora räkor i mängd. I samma område brukade de traditionella fiskarna hålla till. Trålarna var ett hot inte bara för att de var mer effektiva utan också för att de förstörde näten för de traditionella fiskarna. Dessutom fortsatte de att operera från de naturliga hamnar som ursprungligen använts av de traditionella fiskarna, vilket medförde en direkt intressekonflikt.

Vinsterna inbjuder till spekulation

Frestelsen att göra snabba vinster

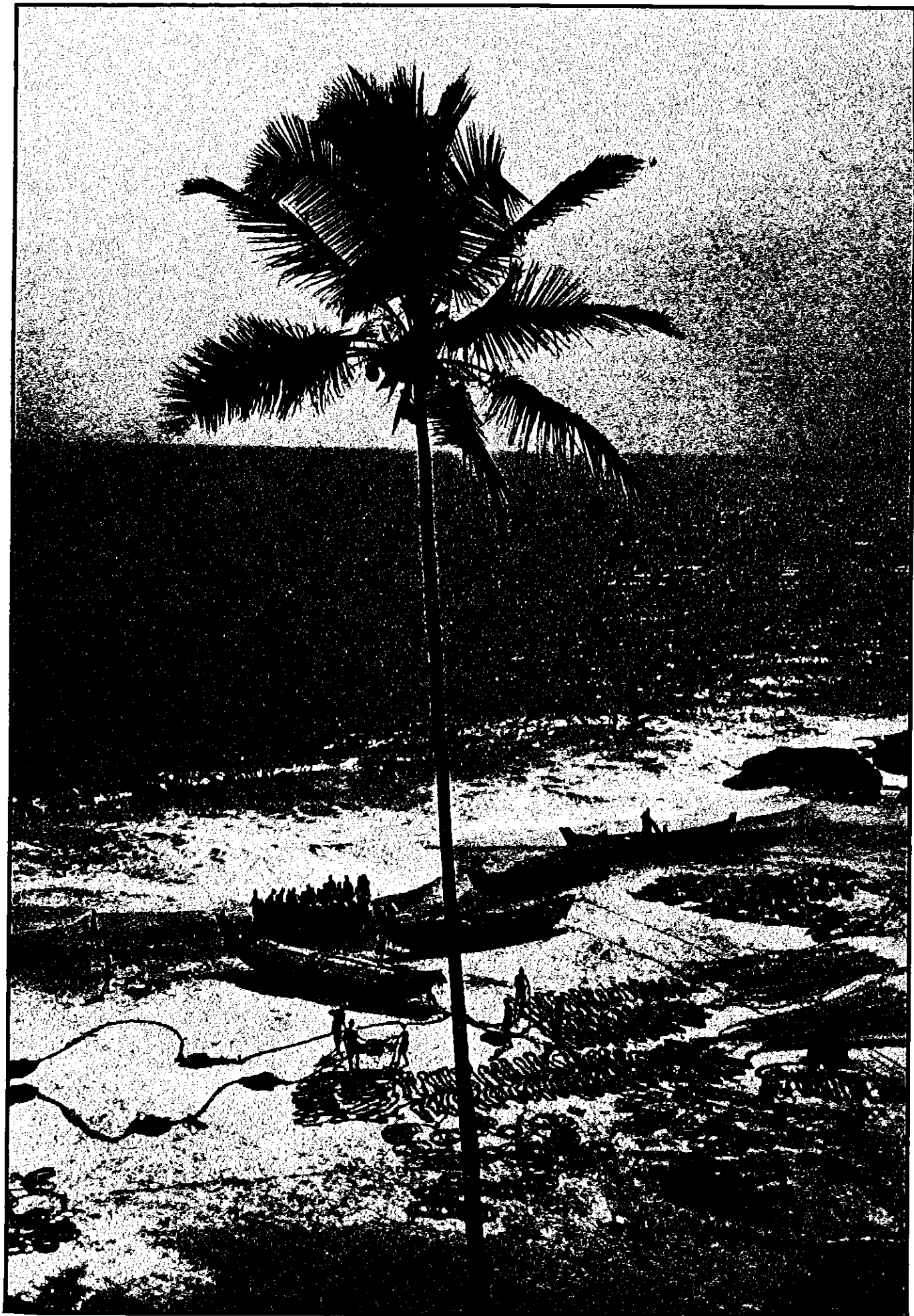

Foto: Börje Tobiasson

lockade också handelsmän att utnyttja situationen. Med lån som de fick till låga räntor satte smarta entreprenörer upp isfabriker, skalningsskjul och andra exportinriktade anordningar. Nya jobb skapades åter, men under mycket dåliga anställningsförhållanden – ingen säkerhet, dålig arbetsmiljö och minimala löner. Sådana företag var direkt knutna till exportmarknaden. De fungerade genom mellanhänder som köpte upp råkor och bara en del av dem svarade för infrastruktur som t ex transporter. Somliga gjorde överhuvud taget inga investeringar utan hyrde existerande anläggningar av regeringen, som inte själv kunde sköta dem. Detta hände både med båtar och anläggningar. Regeringen förutsatte i sina utvecklingssträvanden att medel för investeringar var tillräckligt oavsett hur och av vem de användes. Sammanlagt över hundra miljoner rupier investerades i mekaniserade båtar som avsågs tillhöra och användas av de traditionella fiskarna. I verkligheten fanns det inga restriktioner och vilken äventyrslysten individ som helst kunde slå sig på fiske. Dessa individer, inriktade på att göra snabba vinster, dominerade snart sektorn i så hög grad att t o m fiskarkooperativen, som ursprungligen var avsedda endast för fiskarna, behärskades av dem. Till skillnad från de traditionella fiskarna, för vilka fisket är ett sätt att leva, en livsfilosofi, och som arbetar i naturens rytm, gav sig dessa hajar in i fisket av vinstmotiv, lovdande den sk "blå revolutionen", som dock inte skulle vara länge.

Nya ägo- och arbetsförhållanden

Hittills hade fiskarna för det mesta ägt sina egna små båtar och nät och bland dem som inte gjorde det delades fångsten upp så att varje arbetare fick en andel medan en andel sattes åt sidan för den som ägde utrustningen. Ägare och arbetare arbetade tillsammans med ingen eller liten social diskriminering och med en relativt, om än inte fullständigt, rättvis fördelning av inkomsterna. Olika nät användes under olika säsonger, vilket garanterade att endast fullvuxna fiskar av en bestämd art fångades vid ett visst tillfälle.

Naturligtvis var dessa fiskare fattiga, men inte för att fisket inte var lukrativt utan för att fisken såldes vidare av exploaterande mellanhänder, som endast betalade dem en bråkdel av fiskens verkliga värde. Många av dessa mellanhänder och köpmän som hade samlat på sig kapital satsade på de subventionerade mekaniserade båtarna och på infrastrukturella anläggningar. Sedan började de anställa arbetare för

Det traditionella fisket var ett lagarbete som krävde många års inläring och skapade samhörighet. Den gemenskapen bryts nu ner med övergången till motordrivna båtar och anställda besättningsmän med kort utbildning. Foto: Hugo Herm

att jobba på de nya båtarna. I början var det arbetare från fiskarbyarna eftersom de hade de kunskaper som behövdes. Trots att delningssystemet behölls i vissa områden var ägarens del nu mycket större – 40 %. I andra områden infördes lönesystem. Ägarna arbetade inte längre själva på båtarna utan tillhörde eliten. Eftersom båtarna var kraftigt subventionerade av regeringen brydde de sig inte så mycket om hur båtarna hanterades av arbetarna. Så länge räkboomen fortsatte fick ägarna sitt kapital tillbaka flera gånger om på 4–5 års tid. Vid det laget hade båtarna blivit en belastning och de rika ägarna var villiga att lämna över båtarna till arbetarna eller tillbaka till regeringen. Mycket snart började räkor ta slut och investeringarna var bara alltför nöjda över att få dra tillbaka sina begränsade investeringar och satsa dem inom andra, mer lovande områden. Detta skedde samtidigt som den internationella efterfrågan minskade p g a att affärsintressen exporterat råkor av låg kvalitet och därmed förstört vinstmöjligheterna för de fattiga fiskarna.

Gryende motstånd

De traditionella fiskarna lärde sig av dessa erfarenheter att mekaniseringen inte var avsedd att förbättra deras situation, utan i själva verket slog ut dem. Våldsamma, spontana reaktioner förekom därför. Mekaniserade båtar brändes och öppet krig förekom ute på havet. Av ren desperation började de traditionella fiskarna, i årtal förbisedda av samhället och ansedda som apatiska och religiöst fatalistiska, organisera sig mot de kapitalismens ten-

takler som var på god väg att strypa dem.

En splittrad fiskarklass

Inte heller fiskarna på de mekaniserade båtarna har det mycket bättre. Arbetsförhållandena är mycket osäkra både ekonomiskt och socialt. Arbetet är säsongsbegränsat och arbetarna beger sig från hamn till hamn för att söka arbete. Från början var det sjömännen från Kerala som efterfrågades även i hamnar utanför Kerala, men gradvis började den lokala befolkningen ge sig in i fiskeindustrin för att få arbete. Arbetarna från Kerala är av tradition äventyrslystna, men accepterar inte vilken utslagning som helst. Vidare var det från början företagare från Kerala som med hjälp av fiskare därifrån exploaterade nya vatten. Gradvis började affärsmän från dessa distrikt – som insåg fiskeindustrins lönsamhet – att arbeta för ett regeringsförbud mot utsocknes investerare, för att sedan successivt reta upp de lokala arbetarna mot dem utifrån. På så sätt ställde de fiskare mot fiskare. Den framtid som fiskarna går till mötes är mörk, inte bara p g a sjunkande inkomster, utan den nya fientligheten inom kåren bidrar till oro och desperation.

Vid en närmare granskning av verkligheten är det tydligt att i den desperata kapplöpningen för att modernisera och överleva på samma gång är det bara kapitalet och profiten som spelar någon roll. Varthän går arbetarklassen? Har somliga bara att välja på att förgås medan några få andra får leva?

Översättning Jörgen Schönning

Stanken av parfym

LALAPURA SHANKARA
JONAS SÖDERBLOM
HAMMETT MURPHY

Utdrag från ett brev från Indien: "Nu har arbetarna från Tatgunni-plantagen bestämt sig för att åka till New Delhi där landets premiärminister bor. De tänker hungerstrejka utanför hennes hus tills de får lov att återgå till arbetet."

Man kan börja på två sätt. Antingen kan man säga: år 1907 kom engelsmannen P J Anderson till skogstrakten söder om Bangalore och byggde där upp en mycket framgångsrik parfymtillverkning.

Eller också kan man säga: sedan 1907 har ett antal oberörbara familjer röjt skogen, planterat och vårdat *lilonayaträd*, framställt förstklassig parfym, och skapat många, många miljoner rupier åt ägarna till Tatgunniplantagen, 15 km söder om Bangalore i delstaten Karnataka.

Men nu är Tatgunnifolket ute i strejk. De har strejkat i nästan 2 år. Vi ska berätta lite för att ge något att tänka på nästa gång man imponeras av fin indisk parfym till låga priser.

Gamla Andersons plantage har vuxit från 500 tunnland till 800 tunnland lilonayaträd. Det är från detta träds frön man får råvaran till parfym- och tvåltillverkning. Nu ägs plantagen av den ryske konstnären Sveteslav Roerich och hans hustru Devikarani. De är bägge mycket rika, kända och uppskattade i Indien.

Ägarna

Sveteslav Roerich flydde till Indien undan den ryska oktoberrevolutionen. Han har blivit en berömd målare i sitt nya hemland och trots sin bakgrund är han omtyckt och hyllad i Sovjetunionen. Han har blivit ett slags utlandsryss. 1976 tilldelades han Sovjet-Nehrurpriset och 1979 när Kosygin besökte Indien bad han särskilt om att få träffa Roerich.

Roerichs fru, Devikarani, är av gammal och berömd bengalisk släkt. Hon själv var filmskådespelare, den indiska filmvärldens "första dam" under fyrtiotalet. Hon är dotterdotter till poeten och nobelpristagaren Tagore och hennes bror var en gång i tiden Indiens arméchef. Paret Roerich-Devikarani har alltså sin givna plats i Karnatakas överklass. Deras vänner och hela deras umgänge är mäktiga typer.

Parfymens väg från lilonayaträdet till lyxkonsumenterna. Bakom de fina dofterna stinker det av förtryck. Foto: Hammett Murphy och Jonas Söderblom

Jobbarna

För dem som jobbar på Tatgunniplantagen är det anorlunda. De är Tamil-talande oberörbara, hämtade till Karnataka från Nilgiribergen av gamla Anderson. De är vad brukar kallas för enkelt folk. Nästan ingen kan läsa, deras anspråk på livet är få, de förstår sig på hårt arbete och anständigt uppträdande. De är rätt vanliga människor d v s inte dummal De tycker, till exempel, att de bor dåligt och fastän de inte är något vidare bra på nationalekonomi inser de ändå att deras arbete borde leda till bättre bostäder; som det nu är bor alla i fallfärdiga ruckel. Löner som räcker till mat och kläder ingår också i deras ambitioner. Utbildning åt barnen vore också bra, menar de. Och framförallt tycker de att de bör få åtnjuta de rättigheter som sedan länge finns inskrivna i lagböckerna.

Fram till oktober 1976 fanns det 128 anställda på Tatgunniplantagen, de flesta kvinnor. 120 skötte lilonayaträden och 8 arbetare i destilleriet. Den lagstadgade minilönen låg då på 5,60 rupier om dagen, men ingen fick så mycket. Männen fick 3 rupier, kvinnorna 2. Ingen fick någonting för de 6 helgdagar som finns inskrivna i indisk arbetslagstiftning.

Man räknar med att Tatgunniplantagens årliga profit låg vid 4 miljoner rupier.

Under Indira Gandhis undantagstillstånd, 1975-77, lanserades ett s k 20-punkters ekonomiskt program. Nästan ingenting alls hände med det där programmet, men det gjorde faktiskt att folk kände sig uppmanade att göra något, kanske t o m att organisera sig. Hur lustigt det än må låta underlättade Indiras propaganda något organisationsarbetet på landsbygden utanför Bangalore. Så i oktober 1976 gick Tatgunnifolket med i *Bangalore District Estate and Farm Workers Union*. Denna fackförening leds

i distriktet Bangalore av en viss P Jagannath. Den är ansluten till Centre of Indian Trade Unions (CITU), en av Indiens största landsorganisationer. Politiskt är CITU knutet till Communist Party of India, Marxist (CPM), som är det största kommunistpartiet.

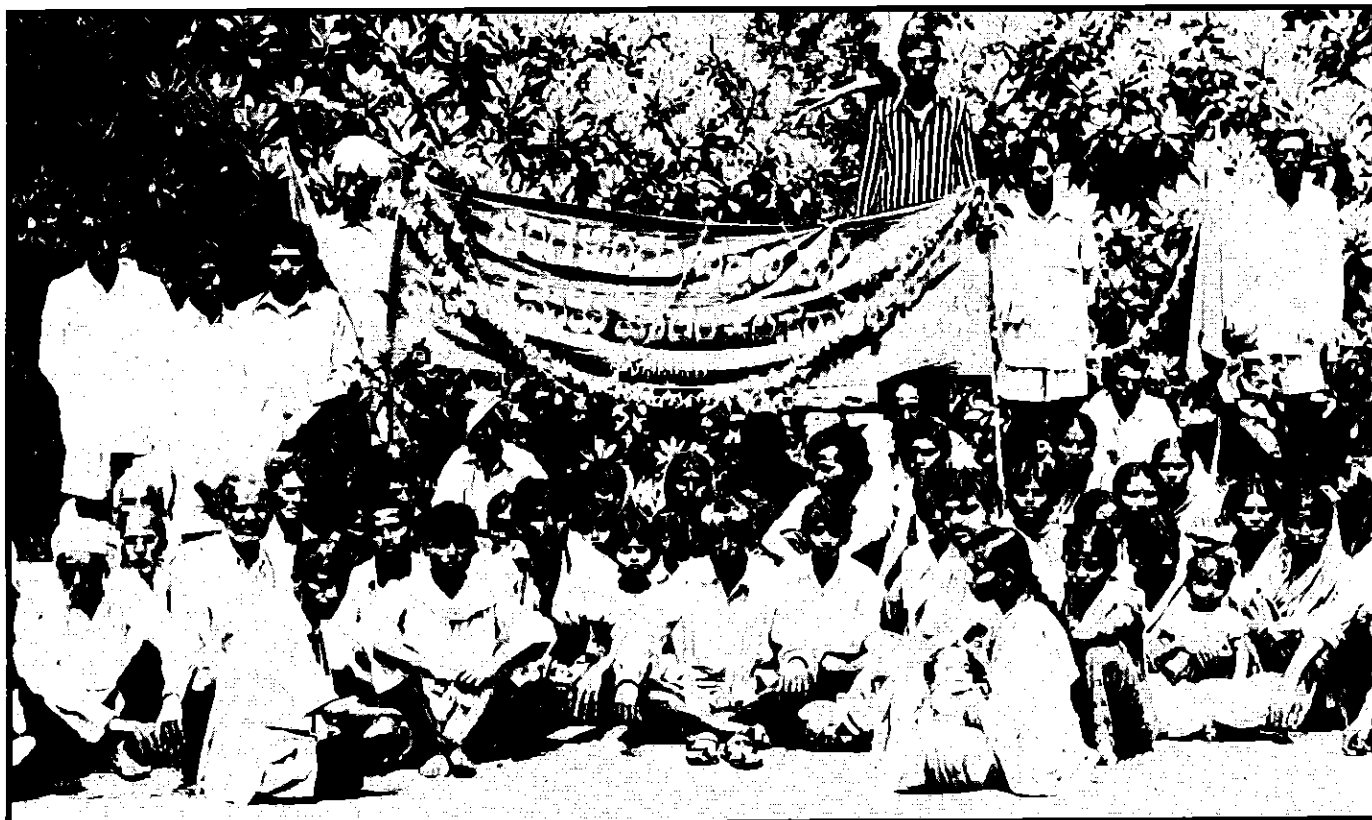
Undantagstillståndet hade en annan sida förstås: den polisiära. MISA – bevarandet av den interna säkerheten – användes flitigt. En vecka efter det att lantarbetarnas fackförening registrerats arresterades Jagannath, tillsammans med fackets ordförande, en chaufför från Tatgunniplantagen och panchayat-ordföranden i byn Talakattapura, som ligger närmast plantagen. Panchayat-ordföranden var Congress-partimedlem, men han var välvilligt inställd till den nya fackföreningen och det räckte för att misstänkliggöra honom.

Sedan hotade polisen Tatgunnifolket med fängelse om de inte gick över till en Congress-kontrollerad fackförening. Men plantagearbetarna backade inte – och de var stolta när de berättade det för oss.

Men den fackliga verksamheten fick ligga i träda tills dess att Indira Gandhis regering störtades i mars 1977. Då kom Jagannath och de andra tillbaka och verksamheten tog fart igen. Man lyckades driva fram en lönehöjning med 1 rupie per dag för samtliga anställda vid Tatgunniplantagen.

Kvinnor sparkade

Men sommaren 1977 blev det konfrontation. 11 kvinnor som måste stanna hemma för att ta hand om sina nyfödda barn fick sparken. Deras kamrater protesterade och krävde att de skulle få komma tillbaka. Därtill lade man fram krav på lagstadgad lön och den i lag reglerade barnledigheten.

Varje dag i fyra månader samlades de strejkande vid landsvägen utanför plantagens grind. Banderollen förkunnar deras krav: högre löner, barnledighet, betalda helgdagar. Enligt indisk arbetslagstiftning har de rätt till detta, men lagen efterföljs sällan. Foto: Jonas Söderblom

Konstnärerna Roerich-Devikarani avvisade kraven. Men Tatgunniarbetarna var inte längre rädda oberörbara, utan organiserat fackföreningsfolk. De hade haft sina möten. Lärt sig lagarna och hört på Jagannaths förklaringar och information utifrån. De var inte samma människor som förr. De bestämde sig att strejka.

Strejken inleddes alltså den 18 juni 1979. Sex dagar senare anlände strejkbrytare under polisbeskydd. Det är inget problem för sådana socialgrupp-ettare som Roerich-Devikarani att få tag i strejkbrytare bland Indiens utblottade arbetslösa. Det är inte heller något problem för dem att ordna polis skydd mot arbetare som inget mer kräver än det som står i lagböckerna.

Trots polisens närvaro försökte Tatgunnifolket att stoppa strejkbrytarna från att gå in på plantagen. Polisen gick lös på arbetarna med sina bambukäppar och sårade många. 63 kvinnor och 23 män häktades, inklusive fackets organisatör, Jagannath.

Men redan nästa dag släpptes de häktade mot borgen. Det var medlemmar från en annan jordbrukarorganisation som ställde upp – småbönder från trakten som tillhör den CITU-anslutna *Kishan Sabha*-Bondeföreningen. (Ännu har de häktades fall inte kommit upp i domstolen.)

Dharana

Tatgunnifolket startade då en *dharana*, en kombinerad strejkvaktdemonstration utanför plantagens grind. Där samlades de varje dag under en utsmyckad banderoll, deras krav skrivna med Kannadaspråkets avrundade bokstäver.

På plantagen hade Roerich-Devikarani 50 poliser som "skydd". Polisen slog upp ett tärtläger därinne, de var där dag och natt. 48 strejkbrytare höll plantagen igång. När vi besökte de strejkande i oktober 1979 träffade vi män och kvinnor som var hungriga och trötta – men som sade sig vara fast beslutna att fortsätta kämpa. Vi slogs då också av skillnaden mellan de stora, välmående poliserna och Tatgunnikamraterna.

Efter 4 månaders verkningslös dharana vid plantagen ändrades taktiken. Med sympatiserande arbetare och studenter från Bangalore tågade man in till staden och fortsatte dharanan utanför delstatens regeringsbyggnad. Där höll man vakt i 7 månader.

I januari 1980 demonstrerade Tatgunniarbetarna vid en filmfestival i Bangalore. Inne i filmvisningslokalen öppnade deras chef, Devikarani, festivalen med ett anförande. Hon påminde esteterna att intellektuella och konstnärer har ett ansvar mot Indiens fattiga som de aldrig fick glömma eller svika!

Tatgunni-plantagearbetarna har lagt fram sin sak för många olika myndigheter i Karnataka, utan resultat. Bland annat har man krävt av den sk District Collector att han ser till att arbetslagarna efterlevs och agerar så de 11 sparkade kvinnorna får sina jobb tillbaka. Två stycken "Chief Minister" för delstaten har under tiden som gått fått brev från de strejkande – också utan att reagera.

Lag och ordning

I själva verket står hela delstatsmaskineriet på Roerich-Devikaranis sida. Papperskvarken har utnyttjats för att strypa Tatgunniarbetarna. Regeringen har till och med an-

tagit en speciell lag enbart för Tatgunniplantagen. Lagen undantar plantagen från gällande lagstiftning – som bland annat slår fast att minimilönen på plantager är 8 rupier per dag. Man vill uppmuntra lilonayaodling! Fast å andra sidan säger lagvrängarna att Tatgunni ändå är "någon slags plantage" och därför inte berörs av det tak som gäller annan jord än plantager. Allt i rättvisans namn! Lag och ordning!

Under hela tiden tiger tidningarna. Enligt Jagannath beror det dels på att plantagens ägare är en del av Karnatakas överklass, dels att Roerich-Devikarani är så välsedda och populära figurer.

Läget har alltså varit och är fortfarande mycket svårt för dessa plantagearbetare. Distriktets Kishan Sabha har ställt upp med pengar och mat. Fackföreningar i Bangalore har hjälpt till med insamlingar och antagit resolutioner. Oberörbara, organiserade i *Dalitha Sangharsha Samithi*, har stött sina strejkande bröder och systrar. Utan denna solidaritet hade man inte kunnat klara av den långa kampen. Så måste man komma ihåg att stöd och hjälp av det här slaget verkligen innebär uppoffringar i Indien. Kishan Sabha-medlemmarna är alla fattiga bönder – och i distriktet Bangalore är de flesta småbönder skuldsatta.

Tatgunniarbetarskan Arsama. Hon jobbade i flera år på plantagen och har en son som också arbetade där. Under strejken var hon tvungen att låna både mat och pengar. »Men strejken är nödvändig», sade hon till oss och hon kom varje dag till strejkvakten. Bild: Jonas Söderblom

Arbetarna i Bangalore, praktiskt taget till en man, har det svårt att klara sina familjers behov i inflationens Indien. Och att oberörbara är utfattiga säger sig självt. Det är verkligen inte bara att sätta in en tia på ett postgironummer.

I augusti 1980 kom äntligen en reaktion från delstatsregeringen. Strejken skulle tas upp i arbetsdomstolen. I väntan på det uppmanades Tatgunni-jobbarna att återgå till arbetet – på de gamla lönerna. Det gick man med på, trots att alla förstår hur långsamt den indiska rättvisans kvarnar mal. Men Kosyginns vän och den f d första damen vägrade att släppa in arbetarna på deras icke-plantage som är någon-slags-plantage ändå. Roerich-Devikarani säger nu att de föredrar att vänta på arbetsdomstolens beslut. Vidare, lovar de att efterfölja beslutet.

Det sägs ju ofta att Indien är en demokrati, världens

största. Visst finns fri press, politiska partier, domstolar, etc och åter etc. Men tidningarna tiger, domstolar är öppet partiska, polisen (där som här) ingriper mot strejkvakter. Underifrån, från Tatgunniarbetarnas perspektiv, ser denna världens största demokrati ut som en jättelik fästning med tillträdesförbud för landets majoritet.

Men nu tycks strejken ha runnit ut i sanden. I det senaste brevet från Karnataka sägs det nästan i förbigående: "Vår resa till Delhi är uppskjuten på obestämd tid. Kamrat Jagannath har åkt till en partikonferens i Mysore." Att rinna ut i sanden – det innebär nederlag. Produktionen på plantagen fortsätter som vanligt. Roerich målar som vanligt. Devikarani vilar på sina lagrar som vanligt. Och Tatgunnikamraterna har sällat sig till Indiens väldiga skara arbetslösa.

"Svälter folk också i Sveriges byar?"

Man läser om agitation på landsbygden, om organisatörer, jordbrukarorganisationer, etc. Vilka är då de som tar på sig detta arbete? Här kan vi berätta lite om en, han som organiserade Bangalore District Estate and Farm Workers Union.

Han heter P Jagannath – ja, egentligen bara Jagannath. P-et är från hans fars namn. Det där med förnamn och efternamn är inte traditionellt bland lågkast-tamiler, men man får finna sig i byråkratins påhitt. Jagannath räknas alltså som tamil, en invandrare nästan, på den kannada-talande landsbygden utanför Bangalore.

Jagannath är ungefär 34 år gammal, men han vet inte precis. När vi frågar honom hur det kommer sig att han inte vet, frågar han oss hur det kan komma sig att vi överhuvudtaget är intresserade. "Vi firar inte födelsedagar," säger han, "det är en likgiltig sak." Men ungefär 34 torde det vara. Han är en f d brottare, en stor man med vänliga ögon, talar lågt men intensivt och är nyfiken på allt. Vi får lov att berätta allt om Sverige, från klimatet till arbetarrörelsens historia till varför det knappt finns byar i landet. Vi tycker om honom nästan från början och tänker: om vi var ängsliga bönder kunde den här mannen fördriva vår rädsla.

Innan han började verka på landsbygden var Jagannath textilarbetare i Bangalore. Han var aktiv i facket och var med om att organisera strejker och demonstrationer. Han har suttit inne några gånger för sitt fackliga engagemang och fått utstå trakasserier från arbetsgivare. Den sista gången han fick sparken bestämde sig Jagannath för

att göra slut med stadslivet och börja agitera bland bönder och lantarbetare i stället.

"Det är i alla fall här Indiens folk lever – hela 85 %. Om något ska hända måste det hända här."

Jagannath har blivit generalsekretärare för distriktet Bangalores *Kishan Sabha* (de fattiga böndernas organisa-

tion), likaså generalsekretärare för distriktets Estate and Farm Workers Union. Dessutom är han kassör för Karnataka State Kishan Sabha. Från KS får Jagannath 200 rupier i månader. När vi träffade honom brukade han ett stycke jord (kanske en 1/3 hektar) som han fick låna från en KS-kamrat, men han hade också just tilldelats 3 acres (en dryg hektar) skogsjord som han skulle börja odla när skogsröjningen var klar. Jagannaths 3 acres kommer ifrån en jordfördelning från delstaten

som omfattade 800 acres *skogsmark*.

Att det var skogsmark säger någonting inte bara om ekologi utan också om jordägarnas makt i Karnataka liksom i det övriga Indien. Trots att delstatens tak för jordinnehav är 56 acres "torrland" (i distriktet Bangalore finns bara torrland – alltså icke-bevattnad mark) har ingenting gjorts för att stycka upp de stora jordegendomarna. Den största jordägaren i Jagannaths område har 1 500 acres.

Under undantagstillståndet 1975–77 satt Jagannath i fängelse i 6 månader. Hans brott var arbetet bland Tatgunni-plantagens arbetare. För att ytterligare minska Jagannaths inflytande bland traktens småbönder och lantarbetare skickades han hela vägen till delstaten Maharashtra, långt hemifrån. När Indira Gandhis regering röstades bort 1977 släpptes Jagannath, varefter han åkte hem och återupptog organisationsarbetet.

Agitation för jordomfördelning eller rättvisa åt de oberörbara kan vara en farlig sak. Ofta bor jordägarna också i byarna där Jagannath verkar, de är beväpnade och har sina torpeder. Och så står polisen på jordägarnas sida. Vanligen går Jagannath med 2–3 kamrater till byn där han ska tala. Men vissa byar är ändå för farliga. Då ordnar man en demonstration av KS-folk, tågar iväg till byn och håller tal. Jagannath måste räkna med våld och hemma har han ett rätt otäckt spjut till självförsvar. "Jag blev trött på att springa hela tiden! Visst har jag använt spjutet, men aldrig dödat någon!"

LS/JS/HM

FACKLIGT BISTÅND:

TCO knyter kontakter

BIRGITTA JOHANSON OCH
KALLE KJELLMAN

ÖKA DET FACKLIGA BISTÅNDET TILL INDIENS FÖRTRYCKTA ARBETARE. STÖD KRAVET PÅ VILLKORSLÖS ÅTERANSTÄLLNING AV DE AVSKEDADE EFTER GENERALSTREJKEN PÅ SRI LANKA 1980.

Så kan man sammanfatta de erfarenheter som en delegation från TCO/TBV redovisar efter att i tre veckor rest runt i Indien och Sri Lanka. Resan syftade i första hand till att få fram informatörer och informationsmaterial för TCO/TBV:s räkning för att kunna öka medlemmarnas kunskaper om förhållandena i Sydasien. Man besökte fackföreningar, några svenska företag och ett par fackliga biståndsprojekt, som delvis drivs med svenska pengar.

Resan gjordes i november förra året. I delegationen ingick 18 personer. Kursledare var Ivar Asp och Carl Lindberg på TCO samt Gunvor Svensson på TBV. SAB har intervjuat dem.

SAB: Vad hade ni för inställning till Indien och fackligt bistånd innan ni reste?

Asp: Min inställning till fackligt bistånd den var ju rätt klar, det har jag ju sysslat med. Jag tror väldigt bestämt att i den mån man satsar på grundläggande facklig utbildning för folk på lokal nivå så är det bra, det ger effekter. Vad gäller Indien så var nog förkunskaperna litet olika, men jag tror inte någon av oss hade någon riktig vrågbild utan vi såg Indien som ett väldigt skiftande och komplicerat samhälle.

SAB: Vilka var era erfarenheter av de fackliga biståndsprojekt som ni besökte?

Asp: Dom var klart positiva. Det jag såg mest av var ju ett projekt för lantarbetare i södra Indien.

SAB: Berätta litet närmare om det.

Asp: Man kan säga att verksamheten där är ganska avlägsen från vardagligt fackligt arbete här hemma. Det består av en serie 52-dagarsseminarier som syftar till att lära ut hur man organiserar sig, men också rent praktiska saker. Det kan gälla att förbättra vägar till byn eller se till att man får en bro. I andra fall kan det gälla att börja med någon egen hantverksverksamhet eller småindustri, som t ex väveri. Det gäller ju att skapa sysselsättning för lantar-

betare och mycket fattiga småbönder under dödsäsongen.

Deltagarna i ett seminarium gjorde en undersökning av förhållandena i några byar där de bodde några dagar och arbetade med byborna. Var och en diskuterade ett antal frågor med fem familjer. Svaren har samlats och analyserats av kursledningen. På ett uppföljningsseminarium diskuterade vad som behövde göras för att förbättra förhållandena i de här byarna. Det hela avslutas med en hearing med representanter för myndigheterna. Ibland vet man att det finns pengar avsatta hos myndigheterna för projekt som berör byn, och man kan då pressa fram dessa pengar. Den fackförening som det främst rör sig om här, Rural Workers Organisation (RWO) som bildades när projektet startade, har nått långt i det praktiska arbetet. De resonerar så här: När vi lyckats åstadkomma något då kan vi organisera folk, och när vi har många organiserade då kan vi börja ställa krav på arbetsgivarna. Deras arbete är mycket imponerande om man betänker under vilka svåra omständigheter de arbetar. I Indien är det ju rutin att man slår ihjäl folk som är besvärliga. Dom (RWO) talar om faran och bygger därför upp sin organisation på det här sättet. Först när de blivit starka, börjar de driva rent fackliga krav. Dom vet vad

dom ger sig in på. Dom riskerar sina liv, och då är det inte mer än rimligt att vi ger dem litet ekonomiskt stöd.

Om man ser på det fackliga biståndet överlag så kan man säga att amerikanerna och många andra har jobbat på ett annat sätt. Dom har i väldigt hög grad riktat in sig på organisationsledningar, och gett en i många fall värdefull skolning där. Men om man då tror att organisationer byggs från golvet av medlemmarna så är det ju fel ände att börja i.

SAB: Ni besökte också ett annat fackligt utbildningsprojekt som får stöd från fackföreningar i Sverige.

Asp: Ja, det är ett projekt med studiecirkel bland byggnadsarbetare. Det började i Bombay men finns nu i större delen av Maharashtra, i Delhi och på andra håll. Det är Internationella Byggnads- och Träarbetarunionen som arbetat fram detta projekt.

Lindberg: Det fackliga bistånd som vi bedriver syftar i första hand till studieverksamhet för vanliga medlemmar. Byggnadsarbetare är en av de värst utsatta grupperna och genom deras fackförening, Building Mazdoor Union, har en studiecirkelverksamhet startats. De har seminarier och utbildning för studiecirkelledare i olika etap-

(fortsättning sid 12)

Naran är en 53-årig lantarbetare, som här lagar sin middag efter dagens arbete hos en rik jordägare. Men många dagar finns inget arbete hos jordägarna. Då försöker Naran skaffa sig lite inkomster på annat sätt. Han kan ge sig ut i skogen för att samla ved eller plocka bär, som han sedan säljer på marknaden. Men konkurrensen är stenhård och Naran har inga möjligheter att på egen hand ta sig ur sin fattigdom. Foto: Kalle Kjellman.

Fackligt bistånd till Sydasiens

LO och TCO ger, sedan början av 1970-talet, bistånd till fackliga organisationer i utvecklingsländer. Verksamheten finansieras i huvudsak med hjälp av SIDA, men pengar kommer också från LO:s och TCO:s egna solidaritetsfonder. Biståndet används till facklig utbildning, som syftar till att "öka medvetenheten och aktiviteten bland medlemmarna och därmed stärka demokratin i organisationerna". Biståndet skall vara multilateralt dvs administreras av en facklig yrkesinternational eller av FFI, som är en international för landsorganisationer.

Det totala fackliga biståndet från Sverige uppgår till uppskattningsvis 25-26 milj kr per år, om man medräknar solidaritetsstödet och en del av medlemsavgifterna till yrkesinternationalerna. Av dessa pengar gick 20 milj till facklig utbildningsverksamhet, varav SIDA bidrog med 17,5 milj budgetåret 1980/81. Detta motsvarar endast 0,3% av det samlade SIDA-biståndet och merparten av pengarna gick till Latinamerika och Afrika. Det är LO/TCO:s internationella kommitté som beslutar om vilka projekt som kan komma ifråga för bistånd, efter förslag från dess Biståndsnämnd. Själva administrationen sköts av Biståndssekretariatet, som också håller kontakten med yrkesinternationalerna och deras broderorganisationer i Sverige.

För närvarande bedriver följande fackliga internationaler utbildning i Sydasiens, med hjälp av biståndspengar från Sverige:

1. *Internationella Byggnads- och Träarbetarfederationen* (IBTU), som finansierar studiecirkelverksamhet bland byggnadsarbetare i delstaten Maharashtra och i Delhi. Syftet är att träna deltagarna i mötesteknik och få dem intresserade av fackligt arbete. Majoriteten av deltagarna är analfabeter. Budgetåret 1980/81 anslogs 400 000 kr till detta projekt och för kommande budgetår har man begärt 460 000 kr. En rad svenska fackförbund är anslutna till IBTU.

2. *Internationella Plantage- och Lantarbetarfederationen* (IFPAAW), har i samarbete med Svenska Lantarbetarförbundet startat ett fyraårigt utbildningsprogram bland lantarbetare i södra Indien. Avsikten är att utbilda lokala ledare och organisatörer, för att bygga upp en facklig organisation, Rural Workers Organisation.

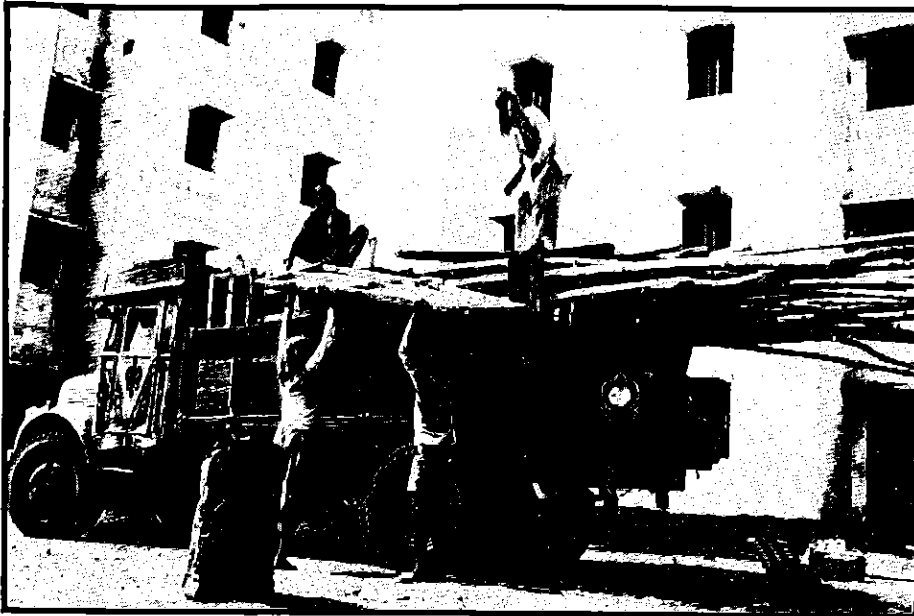
Modellen är hämtad från Latinamerika, där sedan många år en liknande verksamhet bedrivs. IFPAAW har fått 380 000 kr för budgetåret 1980/81 och Biståndskontoret har begärt 450 000 kr hos SIDA för detta projekt kommande budgetår.

3. *Lärarinternationalen* (WCOTP) finansierar lärarseminarier i en rad länder i Asien, däribland Indien, Bangla-

desh och Sri Lanka. Seminarierna syftar till att lära ut nya studiemetoder. Hittills har två seminarier genomförts i Indien. WCOTP har för sitt Asienprojekt fått 300 000 kr budgetåret 1980/81 och begärt ytterligare 350 000 kr budgetåret 1981/82. Projektet stöds av Svenska Facklärares förbundet och Sveriges Lärares förbund.

4. *Fria Fackföreningsinternationalen* (FFI) stöder ett sysselsättningsprojekt som deras medlemmar i Indien, INTUC och HMS, startat. Den första etappen har genomförts i form av en serie seminarier, som samlat fackförbundsledare till diskussioner kring sysselsättningsfrågor. Den andra etappen syftar till att skapa sysselsättningskommittéer över hela landet, där representanter för fackförbund, delstatsregeringar och arbetsgivare skall delta. Kommittéerna skall diskutera hur det bistånd som den indiska staten får utifrån till sysselsättningsfrämjande åtgärder används. Det fackliga biståndet skall användas till att utbilda fackliga delegater till dessa kommittéer. Hittills har FFI fått 75 000 kr från Sverige till detta projekt och kostnaden för budgetåret 1981/82 uppskattas till 295 000 kr. En förutsättning för att INTUC och HMS skall få dessa pengar är dock att de visar engagemang genom att anslå egna medel.

Källa: Ingvar Johansson vid LO/TCO:s biståndssekretariat.

Husen är färdiga. De rangliga byggnadsställningarna monteras ner och körs iväg till nästa bygge. En del av arbetarna följer med och slår upp sina tillfälliga skjul på den nya arbetsplatsen. Andra blir arbetslösa. Foto: Kalle Kjellman.

per. Vi hade själva nöjet att närvara vid ett möte för cirkelledare.

Själva studiecirkelna består av tio sammankomster på vardera 1,5 timme. Som vi förstod det hade det här projektet gett en mängd positiva resultat. Genom att folk kom samman och studerade sin egen konkreta situation dröjde det inte länge förrän de började ställa krav, krav som de hade diskuterat i det här studiecirkelmaterialet.

Vi kan ta ett konkret exempel. Byggnadsarbetare som arbetade i en by fick reda på att lantarbetarna där bara fick

**आपण अपुला
मार्ग शोध्या**

Omslaget på studiecirkelhäftet med titeln »Vår egen väg ut».

3 rupier per dag. Men genom sina studier visste de att lantarbetarna enligt lagen har rätt till en minimilön på 7 rupier per dag. Man organiserade en strejk som varade i två dagar. På den tredje dagen gav godsägaren efter och betalade lantarbetarna de 7 rupierna per dag.

Svensson: Vi hörde också om en del negativa saker. Jag tror det var i Poona där en arbetsgivare fått reda på att dom startat en studiecirkel. Han hade goda kontakter med polisen och byggnadsarbetarna blev tvungna att stoppa sin cirkel, men dom började på annat håll i stället.

Lindberg: Vi var också ute i Delhi och tittade tillsammans med den man som skötte det hela där. Vi såg, när vi promenerade omkring bland byggnadsarbetarna i deras hemmiljö, vilket enormt elände och vilken fattigdom de lever i och hur dom utnyttjas. Vad man nu försöker göra är att skapa studiecirkel där dom sätter sig ner och diskuterar sin situation. Det skall sedan utgöra grogrund för ett fackligt organisationsarbete.

Asp: Arbetet har ju också utvecklats själva studiecirkelmaterialet. Det var från början gjort på prov och med ledning av vad som kommit fram genom cirkelna har materialet modifierats. Det har funnits i enkla stencilupplagor innan det kom ut i tryckt form.

SAB: Deltar kvinnor i dessa studiecirkelar?

Svensson: Ja, och det finns exempel på gifta par som deltar. Det finns inga kvinnliga studieorganisatörer, men däremot kvinnliga cirkelledare.

SAB: Hur kommer det sig då att TCO stöder bygnads- och lantarbetare? Borde inte ni stödja tjänstemän?

Lindberg: Det fackliga biståndsarbetet drivs av LO och TCO gemensamt. Och fackligt bistånd bör i första hand rikta sig till dem som bäst behöver det.

SAB: Denna mycket positiva inställning till fackligt bistånd som ni har, delas den av hela gruppen?

Lindberg: Ja, det gör den, och den kommer bäst till uttryck i vår slutrapport. Vi har mycket positiva erfarenheter av fackligt bistånd eftersom det når de fattigaste och ger dem kunskaper som kanske kan förändra deras situation.

SAB: Finns det då inga risker med fackligt bistånd?

Asp: Det finns risker med allting. Det krävs en bra kontakt med projektet och att det finns folk på platsen som man kan lita på?

SAB: Ni besökte också en rad svenska företag. Kan ni berätta om den fackliga verksamheten där och företagens inställning till den?

Lindberg: Ja, jag tror att man kan säga att den fackliga verksamheten fungerade bra på de stora svenska företag vi besökte, SKF, Sandvik och Atlas Copco. Bland arbetarna var de flesta organiserade. Dom fackliga företrädare som vi träffade, dels på det lokala planet men framför allt representanterna för internationella metall i New Delhi, dom verifierade att de svenska företagen nu har ett gott anseende i fackliga kretsar för att föra en rätt vetlig personalpolitik. Vad som då var aktuellt var en konflikt som Bulten Kant-hal var inblandad i, i Benares, där sex arbetare hade blivit avskedade. Från Metallinternationalen hade dom för avsikt att vända sig till svenska metall för att få stöd att påverka det svenska moderbolaget.

SAB: Vad hade dom lokala fackklubbsordförandena att berätta?

Lindberg: Om vi börjar med Sandvik så verifierade fackets företrädare att relationerna till företagsledningen var bra. Fackklubbens inställning till företagsledningen var positiv.

Däremot hade det varit en rätt omfattande konflikt på SKF 1977-78 som hade lett till att man hade bytt ut chefen där. Man framhöll från Metallinternationalen i New Delhi att man hade haft stor hjälp av det svenska

facket, Metall framförallt i arbetet att få en ändring till stånd.

Om den fackklubb vi mötte på Atlas Copco tror jag man kan säga att den var kompetent och representativ. Det är naturligtvis svårt att bedöma, men det är det intryck vi fick. Vi diskuterade ju med dom utan att företagsledningen var närvarande. Jag tror att man kan säga att de anställda på de svenska företagen är utomordentligt privilegierade grupper i det indiska samhället.

Asp: De svenska företagen i Poona är nog en idyllisk avkok. Dom är moderna och kan betala en aning mer till sina arbetare än genomsnittet, och det är klart att man får lugna förhållanden då.

SAB: Ni besökte också de två största centralorganisationerna, HMS och INTUC. Kan ni berätta lite om deras situation?

Lindberg: HMS är en organisation som inte är lika hårt partipolitiskt uppknuten som INTUC är. Inom HMS finns det olika politiska schatteringar och dom arbetar på många olika områden. Dom är starka inom järnvägarna. Både HMS och INTUC är medlemmar i FFI. Under Janataperioden kom HMS att få en rätt bra ställning när det t ex gällde att representera indisk fackföreningsrörelse utomlands. Under Indira Gandhis undantagstillstånd däremot hade ju HMS varit hårt pressade och många av dom hade blivit kastade i fängelse. Men både INTUC och AITUC stödde ju undantagstillståndet och relationerna mellan INTUC och HMS är därför ömsesidigt kärva.

Asp: FFI förefaller ibland partisk och sa ingenting om förföljelserna mot HMS under undantagstillståndet och INTUC sa naturligtvis ingenting. Så FFI sa ingenting om att deras ena medlem var väldigt gynnad och den andra väldigt förföljd. FFI skyller på att de HMS:are som blev förföljda blev det för sin politiska aktivitet och inte alls för sin fackliga.

SAB: Ni avslutade er resa på Sri Lanka. Vilka blev era slutsatser därifrån?

Lindberg: Vi hade bl a en träff med Bala Tampoe (generalsekreterare i Ceylon Mercantile Union, vår anm.) redan första dagen vi kom dit. Han gick igenom och analyserade situationen. Landets ledande fackföreningar gick samman i en kommitté, som 1980 framförde krav på en rejäl löneförhöjning till följd av de våldsamt stigande priserna. Demonstrationer och av regeringen uppmanade motdemonstrationer följde. När så några järnvägsanställda avskedades blev det signal till en generalstrejk i somras. Men just innan drev regeringen genom undantagstillstånd och förklarade alla strejker för olagliga. Konflikten, som blev till en kraftmätning med regeringen, resulterade i att en förfärlig massa människor avskedades från sina tjänster. Minst 40 000 arbetare och tjänstemän har avskedats.

Asp: I parlamentet säger oppositionen att det var 100 000 personer.

Lindberg: Presidenten har sagt att han funderar på under vilka former dom skall kunna återanställas. Som läget är nu är de villkor som ställs att dom i princip skall avsvära sig fortsatt fackligt och politiskt arbete, och att dom bör gå med i de fackliga organisationer som står regeringen nära. Bala Tampoe omtalade att det var en hård press på de anställda att få dem att vara kvar i sina fackliga organisationer, när dom märker att dom har möjligheter att komma upp sig i hierarkin om dom avsluter sig till en annan fackförening.

SAB: Hur kan arbetarna på hemmaplan stödja arbetare i dotterbolagen?

Lindberg: När vi har sett vissa av dessa företag kan vi konstatera att många anställda i svenska multinationella företag av typen SKF är rätt privilegierade arbetare, i förhållande till sin omgivning. Då frågar man sig är det dom vi i första hand skall stödja? Det ligger naturligtvis nära till hands och de skall naturligtvis göra det. Men för oss som sett hur byggnadsarbetarna har det, väcks tanken om inte dotterbolagen bör ägna sig åt hur byggnadsarbetare, som i princip arbetar åt dem men på entreprenadbasis, har det. Finns det inte skäl för att svenska företag skall kunna tillåta att byggnadsarbetarna får det någorlunda drägligt under bygget av ett svenskt företag?

SAB: Kan ni tänka er att från centralt håll underlätta kontakten mellan fackklubbar i olika länder?

Asp: Vi är utbildnings- och informationsmänniskor och vi tar upp detta problem till diskussion, men det är de aktiva medlemmarna som kan göra någonting åt det. Vi serverar endast diskussionsmaterial. LO/PTK gav här om året ut en handbok om hur man skall jobba inom multinationella företag, och det gäller för dem inom samma företag att dom skall samarbeta. Det är dom lokala fackliga organisationerna som kan ställa krav på sina förbund, och förbunden kan ställa krav på TCO.

Den indiska fackföreningsrörelsen

Den indiska fackföreningsrörelsen är splittrad på en mängd centralorganisationer och fristående fackföreningar. Centralorganisationerna är vanligen knutna till något politiskt parti och organiserar ofta anställda inom några speciella branscher. Man räknar med att det finns omkring 30 000 fackföreningar men att ändå bara 8-10 % av de anställda är organiserade. På landsbygden är organisationsgraden ändå lägre och för lantarbetare räknar man med att den ligger kring 2 %.

De största fackliga centralorganisationerna är i fallande storleksordning:

INTUC (Indian National Trade Union Congress) organiserar drygt 3 miljoner arbetare och är nära lierad med Indira Gandhis Congressparti. Organisationen har sitt starkaste fäste bland verkstadsarbetarna. Den är ansluten till FFI (Fria Fackföreningsinternationalen).

AITUC (All India Trade Union Congress) är den äldsta centralorganisationen och grundades redan 1920. Den är knuten till det Moskva-trogna kommunistpartiet (CPI) och ansluten till FVF (Fackliga Världsfederationen), som är den kommunistiska fackliga internationalen. AITUC har ca 1,8 miljoner medlemmar och organiserar många textil- och jutearbetare.

HMS (Hind Mazdoor Sabha) har ca 1,5 miljoner medlemmar, står socialistpartiet nära och organiserar framförallt järnvägs- och hamnarbetare. Även HMS är ansluten till FFI.

CITU (Centre of Indian Trade Unions) bildades genom splittringen av AITUC i början av 60-talet. Organisationen är stark i Uttar Pradesh, Delhi och Maharashtra och har över 1 miljon medlemmar. CITU är nära förbundet med CPI(M).

BMS (Bharatiya Mazdoor Sangh) uppges ha 1 miljon medlemmar, står det fanatiska Jan Sangh-partiet nära och är stark bland bank- och försäkringstjänstemän.

NLO (National Labour Organisation) har ca 250 000 medlemmar och är starkt influerad av Mahatma Gandhis filosofi. Den har sin kärna bland textilarbetare i Ahmedabad i Gujarat.

Källa: Ivar Asp, TCO.

Baluchistan i fokus

LAHORI

Befolkningen i Baluchistan har kämpat mot den pakistanska centralregeringen i flera omgångar. Den har med vapen tvingats försvara sin jord och sina naturtillgångar liksom sina kulturella och politiska rättigheter. Men kampen har inte varit framgångsrik och den pakistanska armén håller än idag Baluchistan ockuperat.

Skälen till att balucherna misslyckats är flera. Befolkningen är splittrad i stammar och klaner vilket har utnyttjats av krafter utanför provinsen. En del av baluchernas ledare har haft egna intressen att bevaka, nämligen att återfå sina gamla feudala privilegier. Balucherna har inte heller sökt stöd i sin kamp utanför den egna provinsen.

Trots detta hoppas den pakistanske författaren till denna artikel att just balucherna med sina erfarenheter av väpnad kamp skall visa vägen för hela den förtryckta massan av den pakistanska befolkningen.

Baluchistan är den största provinsen i Pakistan, men befolkningstätheten är den lägsta. Balucherna själva uppger att befolkningen uppgår till ungefär 5 miljoner, eller 7 % av hela Pakistans befolkning. Enligt den officiella befolkningsstatistiken är dock antalet balucher betydligt lägre, knappt hälften så många.

Provinsen består av vidsträckta torra slätter och kala bergskedjor. Den största delen av befolkningen lever under mycket primitiva villkor. I själva verket är Baluchistan ett av världens fattigaste områden. Det finns bara en större stad, Quetta. Skolor och sjukhus saknades nästan helt vid tiden för Pakistans självständighet. Under Ayubs tid vid makten skedde en viss utveckling

och under Bhutto öppnades ett universitet i Quetta.

Stam- och språkförhållanden

Baluchistan är Pakistans mest splittrade provins när det gäller språk och kultur. Innan den brittiska ockupationen av området fanns stammar som talade baluchi, pakhto, brauhi och sindhi. (Pakhtonerna kallas ofta av utomstående för pathaner.)

Som ett resultat av den koloniala politiken hamnade baluchstammarna under tre olika staters kontroll, nämligen Storbritannien, Iran och Afghanistan. Den östra och största delen av Baluchistan underställdes britterna. Under 1800-talet fruktade den brittiska kolonialmakten en rysk invasion och

byggde därför upp en kedja av militära fort i Baluchistan, i vilken Quetta blev centralpunkt. Quettas tillkomst medförde den första massövakeringen, av i detta fall baluch- och pakhtoonstammar, som tvingades lämna sina byar och sin jord. För att tillgodose den nya stadens behov förde britterna med sig affärsmän och andra yrkesgrupper från Sindh och Punjab. Speciellt kom många hinduiska affärsmän från Shikarpur-området i Sindh. Under 1947 flydde emellertid de flesta av dessa hinduer till Indien. Efter självständigheten slog sig också en del urdu-talande flyktingar från Indien ner i Baluchistan.

Under slutet av 1950-talet tvingades Marristammen med våld iväg från

sitt gamla bosättningsområde nära det s.k. Pat Feeder-området i nordöstra Baluchistan. Detta var tidigare ett torrt område där Marri-stammen livnär sig på boskapsskötsel, men som nu i ett stort projekt hade fått tillgång till bevattningskanaler från en konstgjord sjö, som kallas Pat Feeder. Denna mark tilldelades officerare och högre statsstjänstemän från främst Punjab, vilket skapade förbittring bland Marri och andra delar av befolkningen i Baluchistan.

Enligt den folkräkning som hölls i Pakistan 1961 fördelas språkerna på följande sätt:

- Baluchi 33,6 %
- Pakhto/Pashto 28 %
- Brauhi 15,8 %
- Sindhi 12,2 %
- Punjabi 7,2 %
- Urdu 1,7 %
- Övriga 1,4 %

Förutom brauhi tillhör alla språken den indo-europeiska språkfamiljen. Brauhi är ett dravidiskt språk, som troligen finns kvar i området som ett resultat av att denna stam levde i områden som låg vid sidan av de stråk som de ariska inkraktarna använde sig av när de från väster trängde in i Indien.

När vi i fortsättningen talar om baluchernas kamp innefattar vi därmed också brauhier och pakhtooner. Alliansen mellan balucher och brauhier har varit den mest bestående, medan

pakhtoonerna tidvis mer har identifierat sig med närstående grupper i Sarhad-provinsen, där pakhtoonerna utgör den allra största delen av befolkningen. Att också sindhier bor i Baluchistan är enbart ett resultat av den koloniala gränsdragningen mellan provinserna. Sindhierna bor till största delen i den tidigare Las Bela-staten och de är mer indragna i den nationella kampen i Sindh-provinsen, där de utgör en majoritet av befolkningen. De som talar punjabi och urdu betraktas som främmlingar i Baluchistan och de har en tendens att stödja centralregeringen.

Social struktur

Balucher, pakhtooner och brauhier är organiserade i stammar och klaner. Stamhövdingarna benämns sardarer eller khaner och utövar en närmast total makt över sina underlydande. Britterna lade under sig Baluchistan genom att muta dessa stamhövdingar. I Punjab och Sindh hade kolonialmakten viktiga ekonomiska intressen. Konstbevattningsystem, vägar och broar byggdes. I Baluchistan däremot var britternas intressen främst militära. Dessa intressen tillgodosågs genom att hövdingarna fick utökade privilegier, medan folket förblev förtryckt och tvingades leva under allt värre förhållanden. År 1854 hade khanen i Kalat erkänt brittisk överhöghet mot en årlig ersättning på 50 000 rupier, och 1876

hade alla stamhövdingarna accepterat britterna som skiljedomare i sina interna dispyter.

Enligt det nya systemet åtnjöt stamhövdingarna total överhöghet över sina underlydande, men var själva underkastade brittisk kontroll. Det traditionella stamrådet ändrade också karaktär. Tidigare hade alla män kunnat delta i stamrådet medan i fortsättningen bara sardarerna och medlemmar av aristokratin kunde delta. I den nya politiska strukturen stod den brittiska politiska representanten för all makt. Stamhövdingarna reducerades till redskap för det brittiska imperiet. Deras egna politiska och ekonomiska makt ökade som ett resultat av den koloniala politiken. De hämtade nu sin makt från den brittiska representanten och var inte längre beroende av sina stammar. De skaffade sig ägarättigheter till jord som tidigare ägts gemensamt och blev med tiden feodala jordägare.

Britterna byggde en järnväg till Quetta och en hel rad vägar, men de var alla militärt motiverade. Istället för att skapa nya samhällen tvingade britterna iväg hundratusentals människor från sina gamla byar. För folket i Baluchistan förvärrades förhållandena avsevärt.

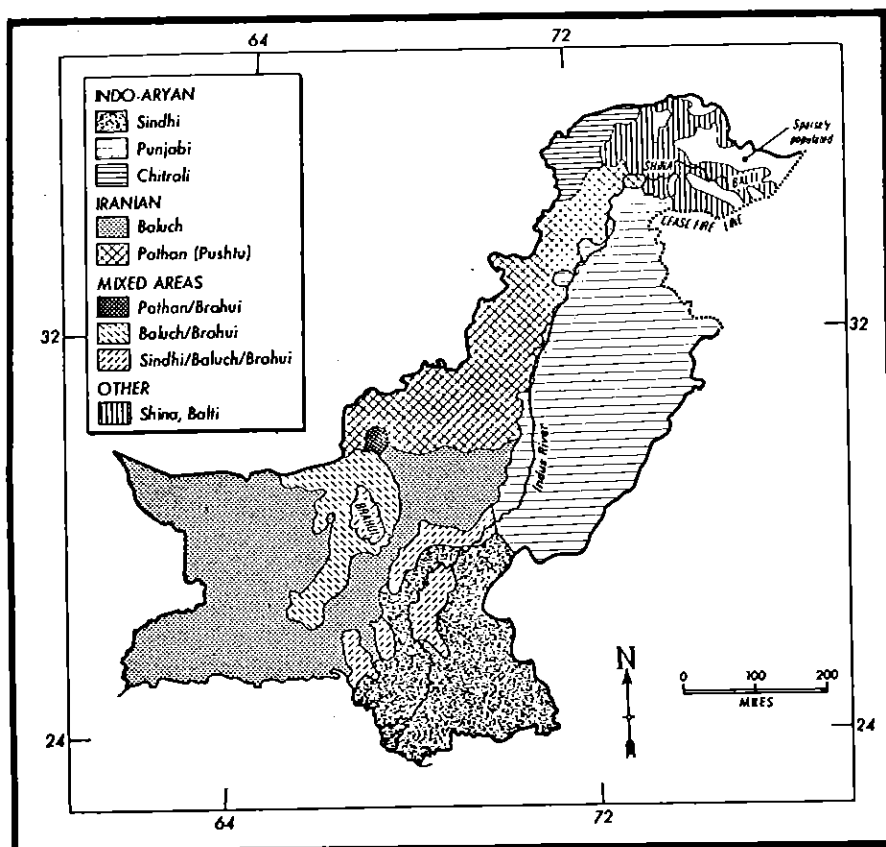

Tåget mellan Karachi och Quetta, den s.k. Bolanexpressen. Under mitten av 70-talet var denna järnvägslinje ett viktigt mål för gerillans attacker. Foto: Sten Jerdenius

Pakistans tillkomst

Vid delningen av brittiska Indien tillföll Baluchistan, inklusive stamområden och furstestater, Pakistan. Detta som ett resultat av beslut fattat i Baluchistans stamråd, vilket enbart bestod av stamhövdingar.

Under självständighetskampen hade Muslim League, som ledde kampen för

Språkgrupper i Pakistan.

att skapa ett fritt Pakistan, gjort sig till förkämpe för provinsernas sak. På 1920-talet hade Muslim League krävt lokalt självstyre för Sindh och Baluchistan, som då ingick i Bombay-provinsen. Eftersom befolkningen till stor del var muslimer hade Muslim League många anhängare. Vid självständigheten beslöt dock khanen i Kalat att inte söka inträde i Pakistan utan istället vara oberoende. Den pakistanska armén fågade emellertid in i Kalat 1948 och khanens drömmar krossades. Förutom denna incident var uppslutningen stor kring den nya staten.

Förändrad provinsindelning

År 1952 slogs de små furstestaterna Kalat, Makran, Kharan och Las Bela ihop och bildade Baluchistan Princely States Union. (I den f d brittiska kronkolonin hade vissa områden styrts direkt av kolonialmakten, medan andra fungerat som lydstaten med en furste i spetsen.) Furstarna i dessa stater ogillade sammanslagningen, men till sist kom en uppgörelse till stånd med centralregeringen. Vad folket tyckte ignorerades liksom under det brittiska styret. År 1955 tvingade den pakistanska centralregeringen samman provinserna Punjab, Sarhad och Sindh med Baluchistanområdena (i vilka Baluchistan Princely States Union och det gamla brittiska Baluchistan ingick) i en enda provins, som fick namnet Västpakistan. Denna sammanslagning motiverades med kravet på en enhetlig ekonomisk utveckling i hela Västpakistan, samordnad genom en central planering. Som ett tecken på välvilja minskades Punjab's andel av platserna i den lagstiftande församlingen till 40 % av det totala antalet platser, trots att Punjab's andel av befolkningen i Västpakistan uppgick till mer än 60 %. Detta minskade emellertid inte Punjab's dominans i statsförvaltningen. I själva verket underlättade den nya provinsindelningen monopolkapitalets expansion till alla delar av Västpakistan. Naturgasen från Sui i Baluchistan kunde utnyttjas och föras i ledningar till de utvecklade delarna av Punjab och till industristaden Karachi i Sindh.

Dessutom kunde kol, mineraler och marmor utvinnas i Baluchistan och enligt den nya ordningen fanns det inte längre något som hindrade personer från andra provinser att äga dessa företag. Det ansågs allmänt att Baluchistan var rikt på olja och det ökade ytterligare det pakistanska och det internationella kapitalets intresse för landsdelen. Den nya ordningen gjorde det också möjligt för personer från andra delar av landet att förvärva jord i de utvecklingsprojekt i Sindh och Baluchistan som försågs med konst-

bevattning och elektricitet från ett nätverk av dammar och sjöar. Det var i stor utsträckning officerare och stats-tjänstemän som kunde dra fördel av denna utveckling. Många av dem kom från Punjab, andra var flyktingar från Indien och en del var pakhtooner.

National Awami Party

År 1957 bildade de progressiva krafterna i olika delar av Pakistan ett nytt parti, National Awami Party. Partiet representerade en bred front av politiska krafter som motsatte sig Pakistans militära allianser med västvärlden och i inrikespolitiken propagerade för ett återinförande av den gamla provinsindelningen. Under senare delen av 1950-talet, när Ayub Khan med våld tvingade iväg Marri-stammen från Pat Feeder-området, började det första väpnade motståndet mot den pakistanska armén i Baluchistan. I detta krig dödades hundratals balucher av det pakistanska flygvapnet. Ett antal av de mer populära stamhövdingarna lurades ner från bergen, arresterades och avrättades efter skenprocesser.

Befolkningen i Baluchistan reagerade starkt, och en ny grupp av unga, välutbildade och starkt nationalistiska personer gav sig in i politiken.

Splittringen i NAP

På 1960-talet delades den internationella kommunistiska rörelsen i två läger, den som var för Moskva och den som var för Peking. Denna splittring skadade i hög grad den progressiva rörelsen i Pakistan. Händelseutvecklingen tog en mycket enkel men skamlig bana. Eftersom centralregeringen var allierad med västvärlden intog pro-Moskvagruppern, känd under namnet NAP-Wali Khan en fientlig attityd när det gällde frågan om den pakistanska statens legitimitet. Å andra sidan: eftersom Ayub Khan hade ett vänskapligt förhållande till Kina så gav sig pro-Pekinggruppen NAP-Bashani in i en ohelig allians med centralregeringen. Det fanns emellertid en liten del av vänstern som ansåg Kinas utrikespolitik mer revolutionär, men som ändå tillbakavisade en allians med den pakistanska centralregeringen.

Kolgruvearbetare i Baluchistan. De flesta är pakhtooner från Swat i norra Pakistan.

Oppositionen mot Ayub

Ayub Khan hade kommit till makten genom en militärkupp 1958. Fyra år senare bildade han en civil regering efter att ha arrangerat ett indirekt val, som var helt kontrollerat av regimen. År 1968 hade oppositionen mot Ayubs styre växt sig stark och omfattade hela landet. Alla de krafter som var mot regimen förenade sig, både höger och vänster. Oroligheterna fortsatte under flera månader, men till slut överlämnade Ayub makten till en tillfällig statschef, general Yahya Khan. Två av oppositionens huvudkrav godtog. För det första ett återinförande av det parlamentariska systemet med allmän rösträtt. För det andra ett återinförande av den gamla provinsindelningen. Som ett resultat skapades den nuvarande staten Baluchistan den första juli 1970.

Valet 1970

År 1970 hölls det första allmänna valet i Pakistan. I provinserna Baluchistan och Sarhad vann NAP, Wali Khan-

En mindre stad i Bolanpasset på vägen till Quetta. Foto: Sten Jerdenius

gruppen, med dess i valet allierade Jamiat-Ullema-Islam-parti, en majoritet av platserna. År 1972, efter det att Dacca hade fallit, överlämnades makten till Bhutto, vars parti, Pakistan People's Party, nu bildade det största partiet i det stympade Pakistan. Bhutto hade fått en majoritet av rösterna från Punjab och Sindh, men inte i Baluchistan och där tillträdde en NAP-regering. Bhutto gjorde emellertid sitt bästa för att få ett fotfäste i provinsen, och han började intrigera mot den. NAP-regeringen började då hävda sina befogenheter på ett osmidigt sätt och gav därmed centralregeringen en ursäkt att ingripa. Punjaber i Baluchistan skickades ut ur provinsen och centralregeringens anvisningar ifrågasattes eller trotsades. Till slut, år 1973 tvingades NAP-regeringen att avgå och dess ledare kastades i fängelse.

Den väpnade kampen i Baluchistan

Som en följd av att politiska rättigheter förvägrades befolkningen i Baluchistan inleddes en förnyad kamp mot centralregeringen. Också denna gång deltog utbildade ungdomar i stor utsträckning. Gerillakampen leddes av Baluchistan Peoples Liberation Front som stöddes av befolkningen. Kampen fördes med ålderdomliga vapen mot åtminstone fyra modernt utrustade pakistanska armédivisioner. Shahan av Iran bistod armén med antigerilla-helikoptrar. Uppskattningar visar att under slutet av 1974 bekämpade 70 000 armésoldater omkring 55 000 gerillasoldater. Mellan åren 1973-77 döddes 5 300 personer ur gerillan och 3 300 ur armén. Många byar förstördes och hundratals barn och kvinnor

döddes.

Motståndet i Baluchistan fick inget fortlöpande stöd från utlandet. Afghanistan under Daud-regimen gav ett moraliskt stöd medan Sovjetunionen höll sig utanför. Balucherna strävade inte heller efter något stöd från Punjab eller Sindh. Under kampen på 1960-talet hade stamhövdingarna motsatt sig Ayub-regimen därför att den var så dominerad av punjaber. Motståndet mot centralregeringen hade tagit formen av en kamp mot Punjab och punjaberna. Bakom denna fasad krävde stamhövdingarna tillbaka många av sina feodala privilegier, som centralregeringen tidigare hade avskaffat. Motstånd mot skolor, vägar och sjukhus motiverades som en del av kampen mot Punjab, vars inflytande misstänktes kunna öka än mer genom dessa nymodigheter. Under 1970-talet återspeglades det gamla arvet i baluchpropagandan. I en pamflett, utgiven av Baluchistan Peoples Liberation Front från 1976 står att läsa:

"Ända sedan den olagliga och konstlade staten Pakistan bildades 1947, har befolkningen i Baluchistan kämpat en utdragen kamp mot nationellt förtryck och ekonomisk exploatering av den pakistanska staten." Lite längre fram i samma pamflett står: "Den nationella rörelsen i Baluchistan har alltid kämpat för vad den anser som sina fundamentala och naturliga rättigheter inom den pakistanska staten. Den har propagerat för en full demokrati, både när det gäller förhållanden mellan och i de olika provinserna. Den har sökt frihet att själv bestämma utvecklingen när det gäller ekonomiska och kulturella angelägenheter inom ett federativt, socialistiskt och demokratiskt Pakistan."

Ett café i byn Mastung, söder om Quetta. Foto: Sten Jerdenius

Utdragen ovan visar på tudelningen bland baluchernas ledare. Med en så kategoriskt negativ inställning till Pakistan är det inte rimligt att samtidigt säga sig kämpa för sina mål inom ett bibehållet Pakistan. Dessutom gör pamfletten införandet av demokrati beroende av en federation av socialistiska republiker. Hur detta skulle kunna åstadkommas utan ett nationellt revolutionärt parti och utan att mobilisera massorna i alla provinserna förklaras inte. I samma källa uttrycker man sin tacksamhet över det stöd man erhållit från Punjab, men underlåter att utveckla en strategi för hur hela landets förtryckta massor skulle kunna föra kampen.

Bhuttos fall

År 1977 avsattes Bhutto av general Zia. Ledarna för NAP:s båda fraktioner släpptes fria. Pakhtoonerna ledda av NAP-Wali Khan förenade sig med general Zias "islamska rörelse". Befolkningen i Baluchistan blev förbittrad över detta, och NAP splittrades i många delar. Den väpnade kampen dog ut och militärregimen lyckades upprätthålla lag och ordning i provinserna.

Alliansen Zia-Wali Khan har gjort tydligt vilken sorts klassallians som styr Pakistan. Sindhier och balucher är inte anställda i statsförvaltningen. Pakhtoonerna däremot, som är i majoritet i Sarhad-provinsen, är representerade inom armé och statsförvaltning i en-

lighet med deras andel av den totala befolkningen. De kapitalister som finns bland pakhtoonerna samarbetar intimt med monopolkapitalet, och bland de tjugotvå ledande kapitalistfamiljerna i Pakistan är några pakhtooner. Inte heller har några stora godsägare från Punjab slagit sig ner i Sarhad, utan jorden där ägs till största delen av pakhtoonerna själva. För sockerbruk och andra industrier gäller samma sak. Punjabipakhtoon-alliansen är tydlig och samarbetet mellan Zia och Wali Khan är lätt att förstå.

Följdverkningar av den marxistiska revolutionen i Afghanistan

April-revolutionen 1978 i Afghanistan rubbade maktbalansen och skapade stor oro bland de styrande i Pakistan. Bhuttos fall hade för tillfället blickat ledarna bland balucherna och bland pakhtoonerna. NAP-Wali Khan blev en allierad till militärregimen, men balucherna förblev kyligt inställda till den, och krävde gång på gång att armén skulle dra sig tillbaka från Baluchistan innan några förhandlingar kunde börja. Inom baluchernas motståndsrörelse finns moderata ledare som arbetar för en fredlig lösning av konflikten. En lösning som skulle innebära att provinsen garanterades självstyre. De yngre och mer militanta ledarna tänker sig ett självständigt Baluchistan. Med de minoritiltillgångar som finns där och med den olja som möjligen finns, tror de sig

kunna skapa ett helt självständigt stat. De jättelika fyndigheterna av naturgas anses tillräckliga för att modernisera och industrialisera Baluchistan. Men så länge dessa ansträngningar bara görs i Baluchistan, är det inte troligt att ett självständigt Baluchistan skulle uppstå.

År 1978 såg författaren till denna artikel, liksom många andra pakistanska marxister med optimism på utvecklingen i Afghanistan och dess inverkan på den revolutionära processen i Pakistan. Även om man fortfarande kan känna sympati för den afganska revolutionen så är det viktigt att lära sig av dess misstag. Utan tillräckligt basarbete och politisk propaganda är det svårt att försvara de revolutionära framstegen. Hjälpen från Sovjet, som från början var beskyddande, har nu blivit själva garantin för revolutionen. Sovjet var väl medvetet om problemen i Afghanistan och det finns all anledning att förmoda att de från början inte var välvilligt inställda till en kupp mot Daud. Västvärldens propaganda, som går ut på att Afghanistan bara är avtrampet i Sovjets stora plan att nå fram till de varma haven, är högst överdriven. Sovjet fastnade i en kvicksand som de helst hade sluppit, och det finns all anledning att tro att de är högst ovilliga att nu ta ännu ett steg och ge sig in i Baluchistan.

För motståndsrörelsen i Baluchistan är det nödvändigt att analysera läget med stor omsorg. Man kan misstänka

att ledarna där inte strävar efter ett samgående med Afghanistan eftersom balucherna då bara skulle bilda en minoritet i ett Afghanistan dominerat av pukhtooner. En förnyad väpnad kamp mot centralregeringen skulle kunna medföra att den pakistanska armén åter gavs fria händer att slakta det baluchiska folket. Balucherna utgör visserligen den största folkgruppen i provinsen, men står ändå bara för 34 % av den totala befolkningen. Gankovsky, en sovjetisk forskare som studerat Pakistans etniska historia, och som skrivit den utmärkta "Peoples of Pakistan", nämner att det finns 400 000 balucher i Baluchistan och 420 000 i Sindh. Balucherna måste därför anstränga sig att få med också denna senare grupp i kampen. Eftersom Baluchistans befolkning är så splittrad språkligt och etniskt är det relativt lätt för krafter utanför Baluchistan att spela ut den ena gruppen mot den andra. Centralregeringen har ofta med framgång utnyttjat rivaliteten mellan olika sardarer eller folkgrupper. Helt medveten om dessa motsättningar poängterade Gankovsky 1964 att balucherna och pakhtoonerna är skilda nationaliteter. År 1973 kallade han dem "etniska grupper" vilket är en mer lös formulering. En annan sovjetisk forskare argumenterade för en bred front mellan de progressiva krafterna bland balucherna och pakhtoonerna. Fors-

karnas kommentarer visar hur Sovjet analyserar situationen i Baluchistan.

Sammanfattning

Enligt författaren till denna artikel har förutsättningarna för en bred front i Pakistan aldrig varit så gynnsamma som idag. Den pakistanska armén under general Zia är djupt hatad också i Punjab där den sedan gammalt har haft ett högt anseende, och de progressiva krafterna i Punjab har visat intresse för att stödja kampen i Baluchistan. I Sindh hatas armén mer än någonsin sedan Bhutto, som själv var en sindhier, avrättats. Befolkningen i Sarhad har en gammal tradition av väpnad bondekamp mot godsägarna.

Om det baluchiska folket med egna ansträngningar kunde uppnå självständighet vore det bara att välkomna för de progressiva krafterna i Pakistan, men att dom skulle lyckas utan hjälp från de andra provinserna förefaller inte troligt. I det fall befrielsen ska komma genom en sovjetisk intervention så återstår inte annat för de baluchiska ledarna än att vänta på att Sovjet fattar ett sådant beslut. Men med tanke på Sovjets erfarenheter i Afghanistan är det inte troligt att de gör sig någon brådska.

Inom den baluchiska motståndsrörelsen finns hela tiden risken att stamhövdingarna försöker förhindra att kampen mot centralregeringen ut-

vecklas till en bred klasskamp för Pakistans förtryckta massor. Men balucherna är ändå den folkgrupp som med sin politiska medvetenhet och med sin stolta historia borde kunna visa vägen i kampen för de förtryckta folken i hela Pakistan. En bedömning av situationen som den är idag talar för att detta skulle vara den bäst framkomliga vägen, men eftersom situationen i denna del av världen är så förvirrad är också andra lösningar möjliga.

Referenser

- 1 Ahmed, Dr. Feroz, editor, *Focus on Baluchistan and Pushtoon Question*, People's Publishing House Lahore, 1975.
- 2 Baluchistan Peoples Liberation Front, *Strategy for liberation The War in Baluchistan*, Comite de Soutien Au Baloutche, c/o Cedatem, 94 Rue Notre Dame De Champs, Paris 7506, Frankrike.
- 3 Gankovsky, Yu. V *The Peoples of Pakistan*, People's Publishing House Lahore.
- 4 Harrison, Selig S. "Nightmare in Baluchistan" i *Baaz Gasht*, Hauptstr. 85, 1 Berlin 41, Västtyskland, maj-juni 1979, sid 20-24.
- 5 *Pakistan Commentary*, Room No. 234, Othmarscher Krichenweg 105, 2000, Hamburg 50, West Germany, Vol. 3, No. 11, 1980.

Översättning Kalle Kjellman

Pakistankommittén

I bulletin nr 3/1980 berättade vi om att det bildats en Afghanistankommitté. Vi kan nu också presentera en Pakistankommitté.

Folket i Pakistan lider under en fascistisk militärjunta av värsta slag, sedan general Zia's regim infört odemokratiska och omänskliga tvångslagar i landet. Hundratals politiska arbetare har pryglats offentligt och andra har dömts till att få handen avhuggen. Alla politiska partier är förbjudna och fängelserna är fyllda av politiska ledare och arbetare.

I detta läge växer motståndet mot Zia-ul-Haq's hänsynslösa militärdiktatur, både inom och utom landet. Sedan i somras finns det en Pakistankommitté i Stockholm, som vill verka för ett stopp på militärdiktaturen och inleda en nedrustnings- och demokratiseringsprocess i landet. Den består av invandrade pakistanner, arbetare och studenter och har

följande målsättning:

1. Slut på militärdiktaturen i Pakistan
2. Allmänna val i Pakistan
3. Omedelbart slut på barbarisk tortyr av fångar
4. Frigivning av alla politiska fångar i landet
5. Slut på censur i tal och skrift samt införandet av pressfrihet
6. Rätt att bilda fackföreningar och strejkrätt
7. En alliansfri och självständig utrikespolitik

Pakistankommittén är fristående från politiska partier och grupperingar, såväl i Sverige som i Pakistan. Den vill verka för ett samarbete med andra organisationer med likartad målsättning, i form av nyhetsutbyte

och gemensamma aktioner. Liknande sammanslutningar av progressiva pakistanner finns sedan tidigare bl a i USA, Storbritannien och Västtyskland.

Kommittén anordnar offentliga möten, där man debatterar den politiska situationen i Pakistan och diskuterar hur man skall kunna nå fram till de uppställda målen. Med början våren 1981 kommer man att ge ut en nyhetsbulletin på urdu och engelska, som skall komma ut fyra gånger per år. På programmet står också en fotoutställning i Kulturhuset i Stockholm till våren.

Den som är intresserad av ovan nämnda nyhetsblad eller ytterligare information om Pakistankommittén kan skriva till:

Pakistankommittén
Box 25061
112 57 STOCKHOLM

"Det är de rika länderna som får hjälpen"

THOMAS BIBIN OCH
YVONNE FRIES

Några av de åtgärder den singalesiska UNP-regeringen vidtagit sedan den kom till makten är att kraftigt ha ökat presidentens makt, begränsat yttrandefriheten och förklarat alla strejker olagliga. På rekommendation av IMF devalverades rupien med 50 %. Samtidigt infördes en rad lättnader för det inhemska och utländska kapitalet. Så har exempelvis import- och valutarestriktioner avskaffats, och statsägda företag har överlåtits i privat ägo. För den vanliga lankesen har förändringarna resulterat i en enorm inflation på mellan 30–42 % per år. Prisökningarna har framför allt drabbat basvarorna. Bördorna som läggs på folket blir allt tyngre.

Sedan en frihandelszon öppnats på Sri Lanka, importerar lyxvaror i en aldrig sinande ström, medan folkflertalet får allt svårare att klara sig. Foto: Björn Ljungström

Hur är utvecklingen i Sri Lanka nu? Kan du ge oss en kort beskrivning?

Regeringens politik att öppna dörren för import av utländska lyxvaror skapar stora svårigheter för de lokala producenterna. Vi är också drabbade i det vävcenter, där jag medverkar. Vi har skaffat tjugo vävstolar men bara fyra utnyttjas, eftersom textilier från Hongkong, Japan och andra länder överflödar marknaden. De lokala produkterna är inte tillräckligt attraktiva för folk, de värderar importerade varor mer. Massor av folk har måst stoppa sina ma-

skiner och produktionen av handvävda produkter är nu mycket låg. Före 1977 tillhandahöll den dåvarande regeringen garn och köpte upp de handvävda produkterna. Men nu måste vi själva marknadsföra och vi kan inte konkurrera med de importerade varorna.

Dessutom åter importen av lyxvaror upp vår utländska valuta. Detta förser de rika med en bekvämare tillvaro, men de utgör endast omkring 10–15 % av befolkningen. Städerna flödar över av importerade varor och allt som är importerat framställs som överlägset

medan produktionen av lokala varor pressas ner. Så på detta sätt påverkas vår ekonomi av den politik med en öppen marknad som regeringen för.

För det andra så har frihandelszonen med de utländska investeringarna också påverkat oss mycket negativt. Den har en tillfällig positiv aspekt genom att anställningsmöjligheterna ökar. Men det är bara en tillfällig förbättring. Vi vet vad som händer, när utländska investeringar kommer in i ett land, hur rikedomerna gradvis tappas ut ur landet. De får tillbaka inte bara vad de inves-

terat utan mycket mera. Rikedomar kommer att flöda ut ur vårt land till de rika länderna och göra oss ännu fattigare.

Men detta är inte det värsta, tror jag, för de utländska företagen kommer också att vilja blanda sig i våra interna affärer. De önskar en regering som tillåter dem att föreviga deras vistelse i landet och deras exploatering av vårt råmaterial. För att kunna fortsätta exploateringen behöver de en administration som ger dem fördelar och skydd. Alltså kommer de naturligtvis att se till att en sådan administration behåller makten och detta innebär inblandning i vårt lands politiska uppsättning. De kommer att understödja makten hos sådana partier och regeringar genom att tillföra dem kapital – kanske till och med militär hjälp i kris-situationer. För att behålla makten kommer vår regering i sin tur att fortsätta att bevara utländsk närvaro som är beredd att stödja regeringen. På så sätt kommer giftermålet mellan de utländska investerarna och frihandelszonen och vår regering att fortsätta till fördärv för utvecklandet av vårt land.

Innebär detta också att ni blir mer känsliga för inflation utom ert land?

Jag kan inte tillräckligt om ekonomi men jag tror, att de ökade levnads-kostnaderna beror på den internationella inflationen vilken i sin tur påverkar vårt land. Jag antar, att närvaron av de multinationella företagen också har något att göra med denna inflation.

Hur påverkar det dig personligen? Du har pension som före detta lärare. Hur mycket är det?

Jag har en pension på 503 rupees per månad (ung 170 kr) och kostnaderna för mat är 80 % av det. Jag får mat från en familj som jag betalar 300 rupees och jag måste använda ytterligare åtminstone 100 rupees för sådant som mjölk, ägg, socker och te. Så 400 rupees går till mat av de 503. För ett par år sedan kunde jag klara mej bra på mindre än 200 rupees.

Hur stor var din pension då?

Då var min pension 100 rupees mindre. Alltså var mindre än 50 % tillräckligt då. Men idag kan jag för 80 % inte få samma kvalitet på maten som då.

Vad är det som du måste avstå från?

Frukt har jag inte råd med. Fisk kan inte bli så ofta som jag skulle behöva. Mjölk är omöjligt. Vi måste använda mjölkpulver väldigt försiktigt och det går inte alltid att köpa. Det påstås att det finns gott om mjölkpulver i landet men lokalt är det svårt att få tag i. Importerat mjölkpulver är alltför dyrt, vi

har inte råd med det. Att köpa kläder är omöjligt. En person som jag, en pensionerad lärare, måste klara sej med begagnade kläder.

Är den utvecklingen densamma för folk omkring dej?

Ja, det är det. Folk har det kolossalt svårt. Jag är ensamstående och finner det svårt att klara mej på 500 rupees. Jag undrar, hur en man som tjänar 600 rupees kan försörja en familj på den inkomsten. De säger, att det är oerhört svårt och att de måste låna pengar och sätta sig i skuld och minska på maten väldigt mycket.

Den här hösten – vad har hänt under sista hälften av 1980?

Det har varit strejk av ett flertal fackföreningar. Regeringen avskedade dem med motiveringen att de lämnat sin post. 40 000 personer var inblandade. De flesta av dem är fortfarande avstängda.

På vilka områden arbetade de?

På alla områden. Några av dem var byråkrater på högre nivå i regeringen, eftersom CMU (Ceylon Mercantile Union) strejkade. Folk i banker, folk i den privata sektorn och industrin följde också upp. Där avskedades också folk.

Så du menar att 40 000 personer har blivit ersatta?

Tidningarna meddelade att man rekryterade folk som ersättare. Men jag tror inte att man ersatt alla de 40 000. För det första är det inte så lätt att ersätta erfarna män i hög ställning som har arbetat under lång tid. Så jag antar, att detta också ökar ineffektiviteten hos vår byråkrati, eftersom vi förlorat erfarna personer. Nej, jag tror inte att alla blivit ersatta.

Detta är inte det enda som hänt. Före premiärministern, fru Bandaranaike, avskedades från parlamentet och berövades sina medborgerliga rättigheter för fem år. Vad anser du om det?

Jag favoriserar inte fru Bandaranaike speciellt, men det hade varit rättvist, ifall fru Bandaranaike nu var skyldig, att hon prövats av den normala legala institutionen i vårt land och straffats enligt lagen. Men i det här fallet upprättades en särskild kommission av presidenten och denne förklarade henne och Felix Dias Bandaranaike, före justitieministern, skyldiga plus två andra personer. Parlamentet berövade dem deras medborgerliga rättigheter.

Detta är antagligen ett mycket farligt förfarande, eftersom det kan tillämpas på vem annan som helst och i parlamentet är regeringen alltid i majoritet. De kan alltså besluta att avhända vem det vara månne deras medborgerliga

rättigheter. Det hade varit bättre om fru Bandaranaike hade ställts inför domstol som vem annan som helst och anklagats och straffats i enlighet med sin skuld.

Förekom det några starka protester i landet?

Ja, oppositionspartierna och fackföreningarna protesterade mycket häftigt. Man höll offentliga möten. I parlamentet protesterade TULF (Tamil United Liberation Front) och naturligtvis SLFP (Sri Lanka Freedom Party), vars ledare fru Bandaranaike var. De flesta vänsterpartierna fördömde det här. Men naturligtvis, regeringen har en mycket stark majoritet och kunde besluta vad den ville.

Är detta ett svårt bakslag för SLFP, fru Bandaranaikes parti?

Jag kan inte vara profetisk i detta, men kanske kan det till och med bli till deras förmån i framtiden, eftersom man kan göra martyrer av folk. Fru Bandaranaike kan nu för en stor del av folket bli en hjälte. Så kanhända att det hjälper till att bygga upp hennes stöd – åtminstone efter fem år. Hon förklarade innan hon lämnade parlamentet, att hon ska komma tillbaka till makten och som landets härskare.

Men hon kan inte kandidera för nästa val?

Nej, det kan hon inte, eftersom hon berövats sina medborgerliga rättigheter för fem år och nästa val blir 1982. Fru Bandaranaike kan inte kandidera förrän 1985.

Kommer någon annan att kandidera för SLFP? Har de någon stark kandidat?

Vi vet inte ännu. Naturligtvis kommer SLFP att vilja kandidera. Tecken finns som tyder på att fru Bandaranaike dotter eller son kan tillåtas kandidera. Någon måste kandidera för hennes plats i parlamentet. Det finns förslag på att det skulle bli hennes dotter, Sumetra. Sonen heter Anura.

De här händelserna i Colombo, har de någon effekt bland folket ute i landet.

Ja, det finns SLFP-anhängare överallt. SLFP har många anhängare i landet och tendensen är att man blir bitter.

Tror du att folket kommer att säga nej till den här regeringen i nästa val?

Jag är inte säker på det. Folk är nu i ett stadium av fönster-shopping. När folk inte kan köpa saker går de omkring och tittar på alla fina varor och det ger ett slags tillfredsställelse, åtminstone tillfälligt. Folk ser varor som inte var tillgängliga under den förra regeringen. Jag tror, att de vaggas in i en känsla av överflöd som de kan njuta av åt-

minstone genom att betrakta det.

Men snart kommer de väl att upptäcka att de inte kan få detta?

Jag tror, att det tar litet tid. Kanske de två åren till nästa val är för kort tid. Jag har en känsla av att den här regeringen kommer tillbaka igen om man tar i betraktande fyllnadsval och annat.

Försöker regeringen att ta hand om fackföreningarna och andra organisationer?

Fackföreningarna håller på att förlora sina rättigheter. Det är deras fundamentala rättighet att ta till strejkaktioner som protest. Sista strejken var emot de ökande fördyringarna av nödvändiga konsumtionsvaror. Men den förklarades vara en politisk strejk och folk har straffats. Så fackföreningarnas rättigheter undergrävs.

Folk från svagare sektioner, som plantagearbetarna t ex, ansluter sig till den fackförening som stöder regeringen. Etersom de inte har något hopp för sina krav och rättigheter, så vill de åtminstone vinna litet fördelar. Detta är ingen lycklig utveckling, eftersom den fackförening som stödjer regeringen inte kan vinna några rättigheter åt arbetarna, som ju samtidigt är de som blir mest utsatta för förändringarna.

Du är engagerad i socialt arbete i plantageområdet. Hurdan är situationen bland plantagearbetarna för närvarande?

Plantagearbetarna (som ju är statslösa sedan år 1948) är fortfarande under påverkan av Sirimavo-Shastripakten av år 1964 och många flyttar alltså till Indien. De allra flesta av dem rehabiliteras inte där. Det finns folk som menar att 90 % av dem misslyckas i rehabiliteringen.

Som etnisk grupp här i Sri Lanka känner plantagearbetarna sig föraktade, utstötta och även hatade. Efter 1977 års rasförhållningar känner de sig mycket rädda. Det är hotet och osäkerheten som tvingar dem att flytta till Indien och det är ingen frivillig flyttning.

Men den här pakten skulle ha avslutats nu?

Tiden för pakten upphörde i oktober 1979. Men den indiska regeringen fortsätter att hålla sitt register öppet. Det gäller ett avtal mellan två regeringar och ingen ifrågasätter det. Detta ger tillfälle till olika former av tvång och påtryckning att ansöka om indiskt medborgarskap.

År 1970, då sista datum för ansökan om lankesiskt medborgarskap var satt, hade nästan 700 000 ansökt om med-

borgarskap i Sri Lanka. Men Sri Lankas regering har gått med på att ge medborgarskap endast till 375 000 personer, så alla andra har fått avslag.

Hur många av plantagearbetarna är fortfarande statslösa idag?

Av den ursprungligen en miljon stora plantagebefolkningen har mindre än 125 000 rapporterats ha erhållit medborgarskap. Resten är statslösa. Cirka 300 000 rapporterats ha flyttat till Indien.

Då finns det alltså litet mer än en halv miljon statslösa plantagearbetare i Sri Lanka?

Ja, det skulle bli omkring 600 000. Men så har vi ju den naturliga befolkningsökningen de sista femton åren. Vi vet inte hur korrekt statistiken är, men troligtvis finns det fortfarande 7-800 000 människor som är statslösa i landet med alla de handikapp det innebär. De kan inte förvärva land, de har ingen rätt till sociala förmåner, de får inte ta anställning utanför plantagerna. Även när det gäller anställning inom plantagerna ges företräde till medborgare. De statslösa plantagearbetarna kan alltså vägras arbete i om på plantagerna!

Varför har inte fackföreningarna kämpat mot de stora orättvisorna mot plantagearbetarna?

Det är ett fruktansvärt mysterium. Makten ligger i händerna på fackföreningarna, men de tycks inte ifrågasätta denna mest grundläggande orättvisa, dvs berövandet av medborgarskapet. Det finns hos plantagearbetarna en önskan att stanna i Sri Lanka, men å andra sidan råder frukten och brist på skydd. Om de försäkrades normal säkerhet inom landet och blev uppbackade av fackföreningarna angående sina rättigheter, speciellt de politiska rättigheterna, skulle de flesta av dem vilja stanna.

Tror du att andra länder kan göra något för att påverka den lankesiska regeringen i den här saken?

Du förstår, vi tror alla att alla människor är bröder och systrar. Om detta ska bli verklighet i människors liv, så har vi en förpliktelse, vilket land vi än tillhör, att vara uppmärksamma på andra folks förlust av sina rättigheter, Sri Lanka inkluderat. Jag kan inte se, varför folk i andra länder inte skulle vara uppmärksamma på det öde som drabbat en miljon människor i Sri Lanka.

Tror du att några officiella vägar kunde användas? Tror du att detta är en utfordran till biståndsgivande länder till exempel?

Ja, jag anser att biståndsgivare, inte bara till Sri Lanka utan till alla länder, ska undersöka om biståndet bidrar till att exploatera eller diskriminera folk. Om de så anser att det förekommer diskriminering av plantagearbetarna i Sri Lanka, bör de biståndsgivande länderna tänka igenom om det är rätt att ge bistånd.

Naturligtvis ska vårt land ges bistånd. Jag betraktar det inte som bistånd utan som vår legitima rätt att få vad som ges och få mer än vad som ges. Jag tror att det är känt, att egentligen är det de rika länderna som erhåller hjälp från de fattiga länderna genom ojämlika handelsrelationer, genom ojämlik militär kapacitet, genom att de rika länderna skyddar sina egna rättigheter att prissätta nödvändighetsvaror och råmaterial. Alltså är det de fattiga länderna som hjälper de rika länderna.

Vad tycker du borde göras?

Jag anser, att först ska bidragsgivaren ta reda på om det verkligen förekommer orättvisa i mottagarsamhället. Och när de är övertygade om att det förekommer orättvisa, ska de ge uttryck för detta. De ska tillkännage till den mottagande regeringen att de är medvetna om denna orättvisa.

Men vilket är då det krav vi kan ställa på Sri Lankas regering för närvarande?

Kravet att dessa plantagearbetare som levat här i hundra år, som är födda här, med all rätt är medborgare i detta land. Att förvägra dem medborgarskap med lagliga medel är en enorm orättfärdighet.

Du menar att kravet skulle vara att ge medborgarskap till alla dem som inte har det?

Ja, till alla dem som är legitimt bofasta i landet.

Skulle detta betyda att kravet också skulle innebära ett slut på repatrieringarna till Indien?

Om medborgarskap beviljas blir det inte fråga om någon repatriering. Jag accepterar inte ordet repatriering. Det är på sätt och vis deportation och indirekt påtryckning. Men om man nu använder ordet repatriering, så tror jag, att repatrieringarna kommer att upphöra automatiskt så snart medborgarskap beviljas. Och de är medborgare! Om några sedan vill ge sig iväg, så låt dem få det. Ja, jag anser, att de länder som ger bistånd ska peka ut att orättvisa och övergrepp mot de mänskliga rättigheterna begås.

Fortfarande finns mer än 700 000 statslösa plantagearbetare på Sri Lanka, och de förvägras sådana självklara mänskliga rättigheter som att byta arbetsplats. Foto: Björn Ljungström

En av de 100 000-tals tamilfamiljer som deporterats till Indien. Foto: Thomas Bibin

NÅGRA FAKTA
om lankesiska partier
och fackföreningar

Nuvarande regering: UNP, United National Party, högerparti som kom till makten 1977 och håller fyra femtedelar av parlamentsplatserna. President: J R Jayawardena.

F d regering: SLFP, Sri Lanka, Freedom Party, borgerligt parti. Ledare: fru Sirimavo Bandaranaike.

TULF, Tamil United Front for Liberation, borgerligt separatistiskt parti representerande den etniska gruppen lankesiska tamiler, även benämnda Jaffna-tamiler. (Särskiljes från de statslösa indiska tamilerna i plantagedistriktet.) Ledare: A Amirthalingam.

De större vänsterpartierna: LSSP, Lanka Sama Samaja Party (reformistiskt) och CP, det moskvatrogna kommunistpartiet. Båda förlorade sina parlamentsplatser i valet 1977 och parlamentet saknar alltså helt vänsteropposition.

JSS, Jatika Sevaka Sangamaya, regeringsansluten fackförening, har gått fram starkt, speciellt i plantagedistriktet.

CWC: Ceylon Workers Congress, f d starkaste partiet i plantagedistriktet. Ledare: S Thondaman, numera minister i UNP-regeringen.

CMU, Ceylon Mercantile Union, med anställda från den privata sektorn, handel och industri, privata banker och statsföretag. Ledare: Bala Tampoe.

Folkomröstning

I Sydasiabulletinen Nr 3 september 1979 försökte författaren att skissera den komplicerade bakgrunden till den ekonomiska och politiska kris som Nepal sjunker allt djupare i. Efter nästan två decennier av s k panchayatdemokrati, vilken i själva verket formats till ett centralstyrt, repressivt system, fanns det under 1979 tecken på att en förändring kunde vara på väg. Den politiska temperaturen hade drastiskt höjts sedan en av det nepalesiska kongresspartiets förgrundsgestalter, B P Koirala, kunnat återvända till landet från en lång påtvingad exil i Indien. De politiska partierna, som fört en underjordisk tillvaro, kunde nu, trots att förbudet mot dem officiellt ej hävts, återgå till öppen verksamhet. Politiska möten, demonstrationer och en alltmer frispråkig debatt i pressen karakteriserade 1979.

Myndigheterna tycktes handfallna inför vad som skedde. Sannolikt berodde handlingsförlamningen på djupa motsättningar inom det ledande skiktet i landet. Man kunde märka

Ett drag i den politiska utvecklingen i Nepal under perioden fram till valet som frapperar en då man studerar de olika politiska grupperna, är den stora osäkerhet som utmärkt deras handlande. Efter 19 års frånvaro av öppen partipolitisk verksamhet har det uppenbarligen varit svårt för de politiska par-

tierna att mer eller mindre över en natt ställa om sig från underjordiskt arbete till öppen agitation och konfrontation, med de krav på ideologisk mogenhet det kräver. Lika svårt var det tydligen för myndigheterna att veta hur de skulle hantera den nya situationen, även om de i det långa loppet skulle komma att sköta den skickligast.

Politik i malpåse

Under 60- och 70-talen hade det politiska livet fört en halvkvävd tillvaro, där debatten varit en skendebatt och de flesta politikernas uppgift främst varit att legitimera beslut snarare än att formulera eller, ännu mindre, ifrågasätta dem. När så det politiska tövädret hastigt kom över Nepal gällde det att finna formerna för den nyvunna friheten, att försöka formulera och i prak-

tiken förstå de nya spelreglerna.

En annan aspekt av det nya var att man i detalj måste orientera sig på den politiska scenen. Man måste söka definiera sin egen position i förhållande till ideologiska vänner och fiender. Det var tid att offentligt ta ställning, att för sig själv och andra skapa en gemensam bild av vilka alternativ som stod till förfogande: Hur gick skiljelinjerna, var fanns koalitioner, hur ställde sig den ena eller andra politikern, var fanns deras lojalitet? Någon sådan samlad bild hade inte på mycket länge kunnat fastställas då den politiska verksamheten varit så fragmentarisk. Det är bara i en allmän konfrontation som linjerna definieras, och en sådan var nu för handen för första gången på över 20 år.

Låg politisk medvetenhet

Det intensiva politiska spel, det bittra intrigerande som spelades upp inför allmänheten, men som naturligtvis till stor del skedde i det fördolda, var förvirrande, uppenbarligen inte bara för denna, utan även för de direkt inblandade politikerna. Medvetenheten om de politiska processerna på nationsnivån har visserligen ökat högst väsentligt sedan man prövade på partipolitik senast, under slutet av 50-talet, men fortfarande kan man hävda att Nepal är ett land med låg politisk medvetenhet. Panchayatsystemet har man ju försökt att definiera och genomföra, om än naturligtvis fruktlost, som ett "opolitiskt system". Den politiska medvetenheten är dessutom fr a koncentrerad till de få urbana områdena eller bazaarerna, då främst i Kathmandudalen, och till gränsområdet mot Indien, Terai. Ute på landsbygden, där den

Val i ett panchayat i östra Nepal. Som vallokal utnyttjas panchayathuset, som byggts med utvecklingsbidrag. Polis övervakar att allt går fredligt och ordnat till. Foto: Håkan Wahlquist

med oklar utgång

HÅKAN WAHLQUIST

en polarisering mellan en falang av "hökar", som förordade hårda metoder, och en annan av "duvor", som argumenterade för reformer inom det gamla systemet.

Senvåren 1979 blev en oant väldsam tid i Nepal med studentkravaller i Kathmandu och på flera andra håll i landet. Till att börja med möttes oroligheterna med polis, men efter en tid sökte man sig nya vägar. Duvorna verkade ha fått kontroll över statsapparaten; en tid av politiska eftergifter inleddes.

Så, den 24 maj tillkännagav Kung Birendra tämligen överraskande, att landets politiska system skulle sättas på prov. Man planerade ett referendum inom ett år där huvudfrågan skulle bli om ett partipolitiskt system av indiskt snitt skulle återinföras eller om panchayatsystemet "med lämpliga reformer" skulle behållas. Det gällde nu för de demokratiska krafterna att visa att de hade ett alternativ att komma med till de traditionalistiska krafternas.

stora majoriteten av landets befolkning bor, och där utbildningsnivån är låg är den politiska synen fortfarande mycket traditionell, vilket fick ett avgörande inflytande på utgången av referendumet.

Man bör vara medveten om att det alltfjämt är mycket svårt att nå ut på landsbygden med politisk propaganda, och att befolkningen där fortfarande organiserar sig efter former av lojalitet som hindrar den att uppleva lojalitet efter t ex klasslinjer. Nepal är alltfjämt ett land med en latent snarare än en manifest klasstruktur, något som också med eftertryck framkom i valet.

Den politiska frihetens gränser

Hösten och våren bjöd alltså på ett allt intensivare politiskt spel, där de olika parterna försökte att definiera vilka de var och vilka positioner de skulle inta. Detta innebar ett ständigt testande av hur långt den nya friheten sträckte sig, hur mycket regimen skulle tillåta. Det var de pånyttfödda partierna som anföll och regimen som sökte dra gränser, dock utan att kunna handla särskilt konsekvent. Gränserna för vad man kunde anklaga den för flyttades fram bit för bit. Det tolererades en förvånansvärd frihet att yttra sig i tal och skrift. Dock tolererades *ej* att monarkin eller monarken ifrågasattes eller utsattes för närgående kritik. *Ej* heller fick man ifrågasätta det juridiska systemets opartiskhet. Man kunde vidare märka att myndigheterna tillät mer från det ena oppositionsblocket, det kring det nepalesiska kongresspartiet än man gjorde från det andra, kommunisterna. Delvis kan det bero på att de senare var hårdare och mer kompromisslösa i sin kritik.

Regimens makt

Ett vapen som regimen hela tiden behöll var möjligheten att återkalla löftet om ett referendum och med hjälp av polis och militär slå ner på oppositionen, dvs en återgång till det gamla. Det hotet, symboliserat av att man in i det sista väntade med att ange datum för referendumet (det fixerades först en månad innan det skulle ske), var hela tiden en realitet att räkna med. Rykten om en sådan kursändring cirkulerade tid efter annan i Kathmandu.

Vad man i detta läge kunde göra var att intensivt arbeta med att mobilisera politiskt stöd inför den stundande konfrontationen. Grovt sett utkristalliserades två block, ett som stod för den gamla ordningen och ett annat mot densamma.

Traditionalisterna

Pro-panchayatlägret hade den stora fördelen att kunna arbeta med det existerande systemet i ryggen. Man hade en politisk organisation klar, som fanns i själva administrationen, med allt vad det innebar av kontroll över resurser och kommunikationskanaler. Man väddjade starkt till traditionella värden, framställde sig som den enda garanten för nationell enhet, oberoende och framåtskridande. Partier har ju alltid i panchayatpropagandan framställts som företrädare för partintressen, medan panchayatsystemet, med konungen som yttersta institution, fått symbolisera enheten.

Ca. 25% av barnen i Nepal går i skolan. Foto: Eva Kjeldal

Så länge det knappast existerar någon medvetenhet om de fundamentala motsättningarna i landet så länge kan man hålla traditionella lojaliteter vid liv. Det integrerande politiska systemet i Nepal har ju varit, och är, ett av successiva patron-klient relationer, där kungen utgör den yttersta patronen. Han, och dem genom vilka man når honom, ges stöd, lojalitet och "tribut" mot det att man får tillbaka tillgång till de resurser som kontrolleras centralt.

Makthavarnas taktik

Denna situation utnyttjades skickligt av regimen. De politiska partierna satt inte på samma vis vid grytorna och deras brist på kontroll över resurser lyckades man visa fram genom att visa upp sin egen tillgång till sådan kontroll. Genom att utnyttja distribuerandet av resurser och genom att visa vilka det är som förmår ta initiativ och genomföra beslut lyckades man i mångas ögon legitimeras den traditionella politiska strukturen, med vilken panchayatsystemet sammankopplas. Tiden fram till valet såg t ex hur hjälpsändningar av spannmål och olika utifrån sponsrade utvecklingsprojekt användes för att visa upp regimens förmåga att uppfylla sin del av utbytet. Man kostade på sig att helt eller delvis efterskänka jordskatt i de områden som drabbades speciellt av förra årets skördeskador. Genom bl a detta kunde man nå landsbygdsbefolkningen.

Den i den dagliga debatten mer insatta fr a urbana befolkningen har man nått på andra vis. Genom utspel efter utspel från kungen kunde man bryta udden av krav efter krav från oppositionen, vilket delvis punkterade den mest våldsamma kritik av regimen.

Oppositionens brist på program

Samtidigt har detta visat på en stor svaghet hos oppositionen. Deras kritik av regimen, deras politiska program har i alltför hög grad bestått i krav såsom: 1) yttrandefrihet, 2) frigivande av politiska fångar, 3) rätt för politiker i exil att återvända till Nepal, 4) åtgärder mot korruptionen inom administrationen, 5) konstitutionella reformer för att garantera att inte bara kungens utan också folkets vilja kommer till uttryck i regeringen. Det var dessa krav man hört hamras in i åhörarna vid politiska möten, som skanderats under demonstrationer, skrivits i tidningar, på plakater och husväggar. Viktiga krav i och för sig, men inte mycket att komma med som ett program för den politik som skall föras efter ett maktskifte, med sikte på att resa landet ur dess akuta

kris. Man får förgäves leta efter utfästelser om ekonomisk omfördelning, jordreform, skattereform, efter ett ekologiskt program etc. allt det som Nepal så intensivt behöver. Kanske beror det på att ett sådant program inte skulle skilja sig så värst mycket från de planer som de nuvarande makthavarna producerar (eller lämnar till biståndsgivare att ta fram).

Misstanken att oppositionspartierna inte skiljer sig så värst mycket från panchayatpolitikernas organisationer smyger sig därmed över en. Det förefaller inte som om de främst grundas på en gemensam ideologi med därtill hörande aktionsprogram. Snarare förefaller de vara verktygen för patron-klientstrukturer av i stort sett det traditionella nepalesiska slaget.

Konstitutionella reformer

Kravlistan ovan kunde emellertid tjäna som underlag för agitation. Den framställde regimen som odemokratisk, korrupt och auktoritär. Regimen kunde dock kontra dessa anklagelser genom strategiska eftergifter.

En mycket viktig händelse i detta spel var Kung Birendras tal till nationen den 16 december 1979. I detta gick han händelserna i förväg. Inget referendum skulle diktera konstitutionella förändringar för honom. Ett av oppositionens viktigaste krav blev nu till kungens eget. Fulla demokratiska rättigheter skulle åter ges till Rastriya Panchayat, parlamentet. Det skulle inte längre väljas indirekt utan genom direkta allmänna val. Parlamentet skulle i sin tur välja premiärministern, som i sin tur tillsammans med sina ministrar skulle vara ansvarig inför parlamentet, ej inför kungen. Oppositionen kunde inte annat än svälja och hålla med om att reformerna stod i samklang med deras krav. Några utfästelser om legalisering av de politiska partierna och en garanti för deras roll under det föreslagna systemet gav dock inte kungen.

Yttrandefrihet och oroligheter

Initiativet hade genom detta utspel glidit över till kungen, och detta ville han behålla. Fler initiativ var alltså att vänta och fler av oppositionens krav kom att mötas. Dock återigen gjorde man det på ett sådant vis att det inte kom att framstå som eftergifter. Yttrandefriheten upplevde folk redan som avsevärt mycket större än man vågat drömma om bara några år tidigare.

Regimen behöll dock hela tiden rätten att slå ner på övertramp, och man utnyttjade den rätten tid efter annan. Det gångna året har varit fullt av rapporter om sammanstötningar mellan

demonstranter och polis, mellan demonstranter och motdemonstranter, och åtskilliga har haft så våldsamma förlopp att människor fått sätta livet till.

Man hade att tas med en långvarig strejk inom transportsektorn, åtskilliga strejker bland studenterna, strejker i ju-teindustrin i Biratnagar och en viktig strejk bland lärarna. Den sistnämnda var speciellt intressant genom att i den framfördes krav på rätten att bilda en egen fackföreningsliknande organisation. Strejken slutade med en halv seger för lärarna. Fler strejker med sådana krav har sedan dess förekommit. Vidare rörde återigen naxalitinspirerade grupper på sig i östra Nepal. I slutet av december 1979 rapporterades polisen ha kämpat ner en grupp ledd av Chandrapuri, som skjutit flera framstående affärsmän i Dhankuta och Chainpur, två betydande bazaarer uppe i bergen.

Sist men inte minst hade myndigheterna besvärliga demonstrationer att hantera, ofta därför att de ledde till sammanstötningar mellan pro- och antipanchayat-krafter. Generellt kan man nog säga att polisen oftare tog panchayatfolkets parti än tvärtom.

Korruption

Vad gällde korruptionen inom administrationen så gällde det för regimen att visa att man gjort något åt den. I SAB 3/79 redogjorde jag för en del skandaler som skakat administrationen, speciellt den stora mattskandalen där flera framstående ministrar varit inblandade i oegentligheter där de utnyttjat sina ställningar för att tjäna stora pengar på export av tibetanska mat- tor. Man hade tillsatt en speciell kommission för att bekämpa sådan verksamhet, och dess arbete publicerade man gärna resultaten av. Processen mot de inblandade i mattskandalen fick karaktären av ett nepalesiskt Watergate: syndabockarna straffades, (höga tjänstemän skonades dock) systemets förmåga att reagera prisades och allt återgick till det gamla.

Oppositionen anklagade regimen för åtskilliga liknande fall av maktmissbruk inför referendummet: fiffel med exportlicenser, export av arbetskraft, tagandet av stora mutor och olovliga provisioner. De anklagade nekade. Denna gång anklagades de dock ej för att i första rummet ha skott sig själva. De svarta pengarna skulle istället ha gått till att finansiera panchayatlägrets valkampanj. Man anklagade även myndigheterna för att finansiera den kampanjen med medel direkt ur statskassan.

Byggnaderna av Nepals befolkning, lever fortfarande på jordbruk, men utgör de sista femton åren nya näringsgrenar
medes fram. Turisterna har blivit viktig sarskilt i de norra bergstrakterna. Bilden visar ehagata i Namche Bazar. (Khumbu-
regionen) i nordöstra Nepal, ett av folkets huvudom. Foto: Börje Tobinsson.

Politiker i fängelse och politiker i exil

Det största propagandanumret under våren från regimens sida var dock kungens tal med anledning av det nepalesiska nyåret den 13/4 1980 (dvs 1 Baishak 2037 BS). I detta tal deklarerade han en allmän amnesti för politiska fångar inför valet. Detta tog luften ur ett av oppositionens starkaste angrepp på regimen; att om inte alla politiker i fängelse eller i exil fick fritt delta i referendumet skulle detta inte kunna betraktas som giltigt. Nu lyckades kungen manövrera det så att oppositionen fastnade i sin egen fälla, man hade fått den att mer eller mindre binda sig för att acceptera utslaget av omröstningen.

Exakt hur många som släpptes fria genom amnestin har jag inte sett några siffror på. De siffror som publicerats tyder på att det kan ha rört sig om 150–200 fångar. Av dessa verkar en oväntat stor andel ha varit kommunister. Av det kanske 50-tal som återvände från Indien tillhörde däremot nästan alla just det nepalesiska kongresspartiet.

Någon allmän amnesti var det dock aldrig fråga om. De fångar som skulle prövas för "kriminella" brott täcktes ej. Även i Nepal upprätthålls alltså den tveksamma distinktionen mellan politiska fångar och sådana som regimen föredrar att klassificera som terrorister. Inom den senare kategorin i Nepal tycks kommunistiska aktivister helt dominera.

Referendumet

Själva omröstningen den 2 maj tycks i stort sett ha gått lugnt till. Vid endast 13 av de 10 006 röstningsställena tvingades man avbryta röstningen för att göra om den vid ett senare tillfälle; på 8 platser beroende på sammanstötningar mellan anhängare till de två lägren, på 5 platser till följd av dåligt väder. Antalet platser varifrån det rapporterades oroligheter av olika storlek, inklusive dödsskjutningar, var dock större. Efteråt förekom också åtskilliga anklagelser om oegentligheter under valet, alltifrån bortrövande av valurnor till olagliga påtryckningar. De flesta politiska ledare utfärdade efteråt kommunikéer i vilka de deklarerade att valet gått korrekt till och att det inte fanns någon anledning att ifrågasätta resultatet. Annorlunda ljud i skällan blev det dock efter det att resultatet 12 dagar senare offentliggjorts och det visade sig att oppositionen förlorat, att det nepalesiska folket röstade för att behålla panchayat-systemet "med lämpliga reformer". Då försökte man på alla vis att förklara nederlaget utifrån allt annat än sina egna misslyckanden.

Med undantag för Terai-slätten är det nepalesiska jordbruket inte mekaniserat. Terrassodlingarna kräver en väldig arbetsinsats och vittnar om många generationers möda. Foto: Håkan Wahlquist

Ett val med två förlorare

Nu var resultatet emellertid inte så lättolkat. Frågan är om inte båda parterna förlorade, var och en på sitt sätt, och att Nepal efter referendumet lämnats utan något realistiskt alternativ för framtiden. 66,9 % av de röstberättigade, drygt 4,8 miljoner väljare, hade utnyttjat sin rösträtt. Av dessa hade 54,7 %, 2,43 miljoner, röstat på panchayat-alternativet medan flerparti-alternativet samlat endast obetydligt över 2 miljoner sympatisörer eller 45,2 %. (Hela 7,7 % av de lämnade röstsedlarna förklarades ogiltiga!)

En klar seger för panchayatanhängarna kan tyckas, speciellt som man vann i alla 14 zonerna och tog 54 av distrikten mot endast 21 för flerpartilägret. Det intressanta är dock för det första att marginalen trots allt blev så liten. Det är inte långt från ett jämviktsläge och en mycket stor minoritet av väljarna röstade mot regimen. För det andra att oppositionen segrade i nästan hela Terai och tog alla tre distrikten i Kathmåndudalen. Med andra ord man tog nästan alla de relativt utvecklade (och utvecklingsbara) områdena i Nepal.

Polarisering

Man kan alltså genom detta val se det man tidigare på olika sätt märkt: en tilltagande polarisering mellan slätterna och bergen, mellan "utvecklade" och direkt underutvecklade områden, mellan de grupper som i allt högre grad kan ta del i den ekonomiska transformation som landet trots allt genomgår och dem som lever i en i bästa fall stagnerande ekonomi. Det måste ha varit en obehaglig erfarenhet att dra för de styrande, att man huvudsakligen har traditionalister runt kungahuset och självhushållande bergsbönder bakom sig, medan de som börjat ta del av det samhälle man själva talar om att skapa, och vilka man är beroende av för denna förvandling, vänt dem ryggen.

Orsakerna till valresultatet

Vissa av orsakerna till att det gick som det gick har jag skisserat tidigare:

För det första panchayatsidans fördel att kunna dra nytta av att kontrollera statens resurser. Tvivelsutan missbrukades dessa. Ministrar flög i helikoptrar till kampanjmöten ute i bergen, olika panchayatorganisationer försågs med miss tänkt rikliga medel.

För det andra utnyttjade man skickligt sin bindning till kungahuset. Kung Birendra skulle officiellt stå över debatten. Men verkligheten blev en annan. Han kom definitivt att sammankopplas med panchayat-systemet och hans tal uppfattades som inlägg för panchayatsidan. Och märkligt vore det ju annars. Från honom flöt legitimitet till det bestående systemet och man kunde dra stor nytta av hans tal till nationen, hans inspektionsturer till olika delar av landet och hans statsbesök utomlands. Genom de senare kom han i rapporteringen att med eftertryck förknippas med *nationen*, han kom att personifiera den.

För det tredje lyckades panchayat-lägret med något som flerpartilägret misslyckades med, att nödtorftigt lappa ihop en enad front. Jag har tidigare sagt att där fanns motsättningar mellan "hökar" och "duvor", mellan "hardliners" och "reformister", en debatt som delvis fördes inför öppen ridå. Konungen ansågs snarast stödja den mjukare linjen, vilket kom att påverka schismens vidare förlopp (den är dock långtifrån slutgiltigt bilagd.)

I början av mars lyckades först de två viktigaste fraktionerna av kompromisslösa panchayatanhängare att komma samman. Det var den sk "ingefärsgruppen" med främst ledamöter ur Rastriya Panchayat ledda av Dron Shumshere Rana, och en annan fraktion ledd av Matrika Prashad Koi-

rala bestående av en koalition av framstående panchayat-politiker, de flesta faktiskt gamla premiärministrar: Kirt-hinidhi Bista, Tulsı Gıri, Khadga Bahadur Singh, Pashupathi Shumshere JB Rana, Kamal Raj Regmi och Nagendra Prashad Pijal. Efter detta lyckades de också komma till ett samförstånd med reformisterna som kontrollerade den viktiga "National Pancha Convention Committee" och där Ram Hari Sharma framstod som den mest inflytelserike politikern. Fronten var efter detta utåt i alla fall enad, och man hade tillgång till en lång rad välkända personligheter att sända ut på kampanjurer runt om i landet.

Detta stod i skarp kontrast till tillståndet inom oppositionen, där splittringen var svåröverskådlig och närapå total.

Nepali Congress: splittring

Situationen inom Nepali Congress var den att man hade tre stycken faktioner under respektive Surya Prashad Upadhyaya, Bakhan Sing Gurung och B P Koirala. I mitten på februari 1980 lyckades de två förra grupperna gå ihop, men det tycks endast ha förvärrat relationerna till B P Koirala och hans grupp. Man kan iaktta det vanliga nepalesiska mönstret av personmotsättningar.

Kommunisterna och studenterna

Splittringen inom det kommunistiska blocket var än större. Förutom den vanliga splittringen mellan Moskva-trogna och Peking-trogna så kunde man finna en vidare, svåröverskådlig och ständigt föränderlig uppsplittring i personcentrerade faktioner: Mohan Bikram-faktionen, Man MohamAdhikari-gruppen, Rohit-gruppen, Pushpa Lal-faktionen och allt vad de hetat i pressrapporterna.

Situationen bland studenterna var lika invaliderande för den politiska verksamheten. Den 22 februari rapporterade tidningen *Samiksha* att bara i Kathmandu fanns just då 13 konkurrerande studentorganisationer, representerande dels de olika huvudpartierna i referendumet, men också mängder av splittrgrupper bland dem.

Gamla spöken

Denna uppsplittring påminner starkt om den politiska situationen under slutet på 50-talet, då Nepal senast prövade på att ha fria politiska organisationer. Politikernas oförmåga, kanske med undantag av B P Koirala, att föra politiken längre än till personcentrerad faktionalism, med alltför många partier som knappast var annat än klickar runt

aspirerande politiker/patroner, togs ju då av kung Mahendra som en in-teckning på partisystemets olämplighet för Nepal, dess "utländska karaktär". Det ledde till att han kunde genomföra ett totalt maktövertagande och införa panchayatsystemet, som hans son Birendra sedan ärvt vårdnaden om. Situationen tycks inte ha förändrats mycket sedan dess. De politiska partierna verkar fortfarande vara uppbyggda efter samma patron-klient-strukturer som då. Det kan inte bli några politisk/ideologiskt medvetna masspartier grundade på sådana politiska strukturer.

B P Koiralas politiska misstag

De få till synes ideologiskt medvetna politikerna av typ B P Koirala, tycks sedan också ha skött sina kort oskickligt och spelat dem i händerna på panchayatanshängarna. B P Koirala följde därtill i ett flertal frågor en politik, som kan ha fjärrmat honom från det nepalesiska folket.

I Afghanistanfrågan följde han sin allmänt Sovjet-vänliga linje och höll inne med eventuell kritik. Under tiden var där gott om Sovjet-fientliga demonstrationer runt om i landet, utställningar och möten. Den officiella reaktionen var försiktig men klart kritisk till den sovjetiska inmarschen. Det var okänsligt av Koirala att inte förutse en sådan reaktion. Den är helt i linje med Nepals allmänna rädsla för att som ett litet land en dag slukas av en av sina mäktiga grannar. Hade Koirala glömt Sikkim-frågan, med vilken paralleller drogs?

Nepali Congress band till sitt indiska broderparti kan också ha vållat Koirala och hans anhängare problem. Relationerna till Indien är ju Nepals kanske svåraste politiska och ekonomiska fråga att lösa, och där krävs tveklös nationalism.

Det i det långa loppet kanske olyckligaste kapitlet i Koiralas politik var dock hans obrutna monarkism, vilken förvånat och klingat illa tillsammans med hans likaledes uttalade socialism. Den ståndpunkten har tjänat att suddat ut hans politiska profil, och de som vunnit mest på detta har varit panchayatanshängarna. Det har ju varit till dem som kungens stöd i själva verket gått. Monarkismen kan inte bara ha varit taktisk från Koiralas sida, att han trodde eller insåg att man inte kunde vinna om man utmanade fundamentala hinduiska symboler som rajadömet, fast en hel del taktik fanns säkert med i bilden. Hur som helst försvagade det partiet ideologiskt och ledde till interna motsättningar.

Kanske försatt han där sin sista chans att komma tillbaka till makten. Resultatet av referendumet gav kungen och de traditionalistiska krafterna något som de tolkade som ett mandat att handla.

Efter referendumet

Kungen och panchayatsystemet kom alltså stärkta och mer enade ut ur kraftmätningen, medan partierna fann sig försvagade och splittrade. Initiativet var helt i de förras händer, och det utnyttjades.

Demonstrerande sjuksköterskor. Foto: Christian Jutvik

Konstitutionella förändringar

Det första draget var att i slutet av maj tillsätta en kommitté för att se över konstitutionen efter de riktlinjer som kungen dragit upp ett halvår tidigare.

När resultaten sedan promulgerades av kung Birendra som ett tillägg till konstitutionen (den 14 december) visade det sig följa hans tal från ett år tidigare, kommitténs arbete hade varit rent symboliskt. Hädanefter skall alltså Rastriya Panchayat väljas direkt, de skall rösta fram en premiärministerkandidat, eller flera, och kungen skall utse efter parlamentets vilja. Kabinetet skall sedan vara ansvarigt inför parlamentet, ej inför kungen. Läser man texten noga finner man dock att kungen behållit rätten att dels utse 28 egna representanter till Rastriya Panchayat, dels rätten att både vägra avskeda och på eget initiativ avskeda en premiärminister. Systemet skall också fortsätta att opereras som "opolitiskt" dvs genom organisationer kontrollerade av kungen och honom närstående krafter. Situationen är nästan tillbaka till utgångsläget.

Flerpartihängarna var också syn-

nerligen missnöjda med det sk "reformerade panchayatsystemet". Ingen tror att det allmänna val till parlamentet, som planeras till våren, kommer att bli fritt. Många politiska grupper har redan deklarerat att de kommer att bojkotta det.

Nya lagar

Regimen har under tiden skaffat sig nya maktbefogenheter att slå ner på oppositionen, om så skulle bli nödvändigt. I början av sommaren presenterades en ny press-, mötes- och organisationslag. Trots våldsamma protester sattes den i kraft den 13 augusti. Den ger i ett mycket luddigt språk myndigheterna rätt att kväsa all opposition, några organisationer grundade på politiska motiv tillåter den ej. I slutet av september kom pendangen till denna lag; en lag som ger den lokala administrationens högsta ämbetsmän i zonerna och distrikten långtgående befogenheter att slå ner på alla upptänkliga former av opposition, med hjälp av armén om så skulle vara nödvändigt.

Nu skall dock sägas att man gått försiktigt fram hittills. Debatten stryps en-

dast långsamt, den frihet folket trott sig ha förvärvat tas endast långsamt ifrån dem. Oroligheter på olika håll förekommer fortfarande: demonstrationer, strejker, studentagitation. Frågan är bara vad man förbereder sig på, fortsatt öppen kamp mot regimen eller en ny period av underjordiskt arbete – i Nepal eller i exil. Mycket talar för att det kommer att bli utomordentligt svårt för den ekonomiskt svaga, av utlandet helt beroende nepalesiska regimen att stå emot en utveckling av det förra slaget. Frågan man då ställer sig är om detta kan producera ett alternativ till Shree 5 Maharajadiraj Birendra Bir Bikram Shaha Dev och hans numera "reformerade" panchayatsystem!

debatt

Sovjet ut ur Afghanistan

JAN SAMUELSSON

Det är bara afghanerna, och inte några andra som ska bestämma vilka reformer som ska genomföras i Afghanistan, och när det ska ske. Det hävdar i denna artikel Jan Samuelsson som 1975 doktorerade på en avhandling om "Islam i Afghanistan – en studie av moderniseringsprocessens följder för islam i Afghanistan". Jan Samuelsson är också ordförande i Svenska Afghanistan-kommittén, men de ståndpunkter han här framför är hans egna.

Om man tar fasta på de beskrivningar av Afghanistan, som görs av skribenter i vänstertidskrifter som t ex Kommentrar, framstår den sovjetiska invasionen som förställd, ja ibland t o m som lovvärd. Det eventuella stöd, som man där ger Afghanistans folk, är begränsat till ett stöd av principen om små länders rätt till existens och oberoende

gentemot supermakter. Samtidigt med detta eventuella stöd förekommer alltid en starkt kritisk syn på det afghanska samhället. Därigenom urholkas också kritiken mot Sovjetunionen. Här följer en uppräknig i något förenklad form av vanliga vänstersynpunkter på Afghanistan

- det afghanska folket är fattigt och förtryckt
- religionen, dvs islam, håller människorna nere
- de afghanska motståndsmännen är rebeller och kontrarevolutionärer
- motståndarna till Taraki- och Aminregimerna består av storgodsägare, stamhövdingar, ockrare, knarksmugglare osv.

Med utgångspunkt från en sådan beskrivning av Afghanistan blir det närmast oförklarligt, varför det afghanska folket bekämpar de sovjetiska invasionsarméerna. Varför inte i stället glatt acceptera det välmående reformarbete, som ryssarna säger sig stå för. I stället är det uppenbart, att en överväldigande majoritet av befolkningen är villig att med sina liv försvara denna, enligt många svenska

*Frihetskämpar--
inte rebeller!*

vänsterskribenter, så reaktionära kultur. Eftersom jag själv under många år sysslat med Afghanistan-forskning och dessutom är ordförande i Svenska Afghanistan-kommittén, vill jag redogöra för den syn på det afganska samhället, som jag därvid kommit fram till.

Afghanistan är ett fattigt land – det är sant, men någon extrem massfattigdom såsom i Indien och Iran förekommer inte. Att vara fattig är inte detsamma som att vara förtryckt. Gruppen av storgodsägare i Afghanistan är liten och kan inte sägas utgöra en dominerande klass. De allra flesta afghaner livnär sig på sin egen jord och/eller boskap. Mycket få afghaner är anställda lönearbetare. Den viktigaste motsättningen i det afganska samhället är inte den mellan kapitalägare och anställda utan den mellan stadsbefolkning och landsbygdsbefolkning. Muhammed Zahir Shah var inte en korrupt reaktionär regent. Han framstår i stället som en fredligt sinnad ledare, som drev en försiktig reformpolitik i den takt som realpolitiskt var möjlig.

När Muhammed Daud tog makten berodde det inte på ett brett folkligt missnöje mot Muhammed Zahir Shah utan på Dauds vänskapliga förbindelser med den afganska armén. Daud hade bl a ivrat för högre löner åt officerarna plus andra förmåner åt militären. Därefter kom Taraki- och Aminregimerna. Utmärkande för dem är att de aldrig haft ett stöd från det afganska folket, utan istället bekämpats av en majoritet av det. Att framställa denna majoritet som storgodsägare och ockrare framstår som ett fruktansvärt hån mot Afghanistans folk. De i och för sig goda men klumpigt utformade reformer som Taraki och Amin försökte genomföra förkastades av befolkningen.

Orsakerna till detta var följande: reformerna försökte genomföras för snabbt och i många fall med hjälp av våld. Samtidigt upplevdes reformerna som ett hot mot själva grundvalen för det afganska samhället – islam. Så gott som alla afghaner är djupt troende muslimer – även de afghaner som genomgått en högre utbildning. Vår möjlighet till en djupare förståelse av vad denna religiösa livshållning innebär har för länge sedan gått förlorad. Men som social och politisk faktor är religionen

iakttagbar för var och en som vill studera den. Och islams betydelse i den afganska politiken kan inte överskattas. Sociala förmåner kan genomföras i Afghanistan endast om islams särställning beaktas, dvs om de skall genomföras *med* och inte mot folkets vilja.

Detta betyder inte alls att afghanerna är negativa till reformer. Det betyder endast att sociala reformer måste byggas på islamisk grund, vilket också är fullt möjligt. Det var detta som Muhammed Zahir Shah försökte göra, om än i långsam takt. Islam i sig utgör inget hinder för modernism. Man kan snarare säga att det bestämmer de yttre former som reformerna får.

Men om vi vet säkert att vissa sociala reformer är "bra" för befolkningen skall de då genomföras även mot befolkningens vilja, t ex med hjälp av en invasionsarmé? Svaret på den frågan måste bli nej. Det avgörande måste vara om afghanerna *själva* vill ha dessa reformer och inte om reformerna i våra ögon behövs eller inte. Är inte det imperialism om något att vi med våra västerländska värderingar – socialistiska eller inte – skall avgöra vad som är bra eller dåligt för Afghanistans folk? Utgångspunkten måste vara det val som afghanerna själva gör även om det valet (sannolikt) innebär värderingar, samhällsformer som är främmande för våra ideal. Den styrande eliten i Kabul har under lång tid ifrågasatt och motarbetat folkviljan. Därigenom har den underlättat för Sovjetunionen att invadera Afghanistan.

Det finns inga ursäkter eller något försvar för Sovjetunionens imperialistiska politik i Afghanistan. Det rör sig om ett brutalt övergrepp som direkt strider mot principen om nationell suveränitet.

Vem skall bestämma i Afghanistan – afghanerna själva eller en främmande invasionsarmé? Svaret måste vara självklart.

DE ENDA FRÄMMANDE GRUPPER SOM FINNS I AFGHANISTAN ÄR SOVJETISKA. DÄRFÖR MÅSTE VÅRT KRAV BLI

SOVJET UT UR AFGHANISTAN

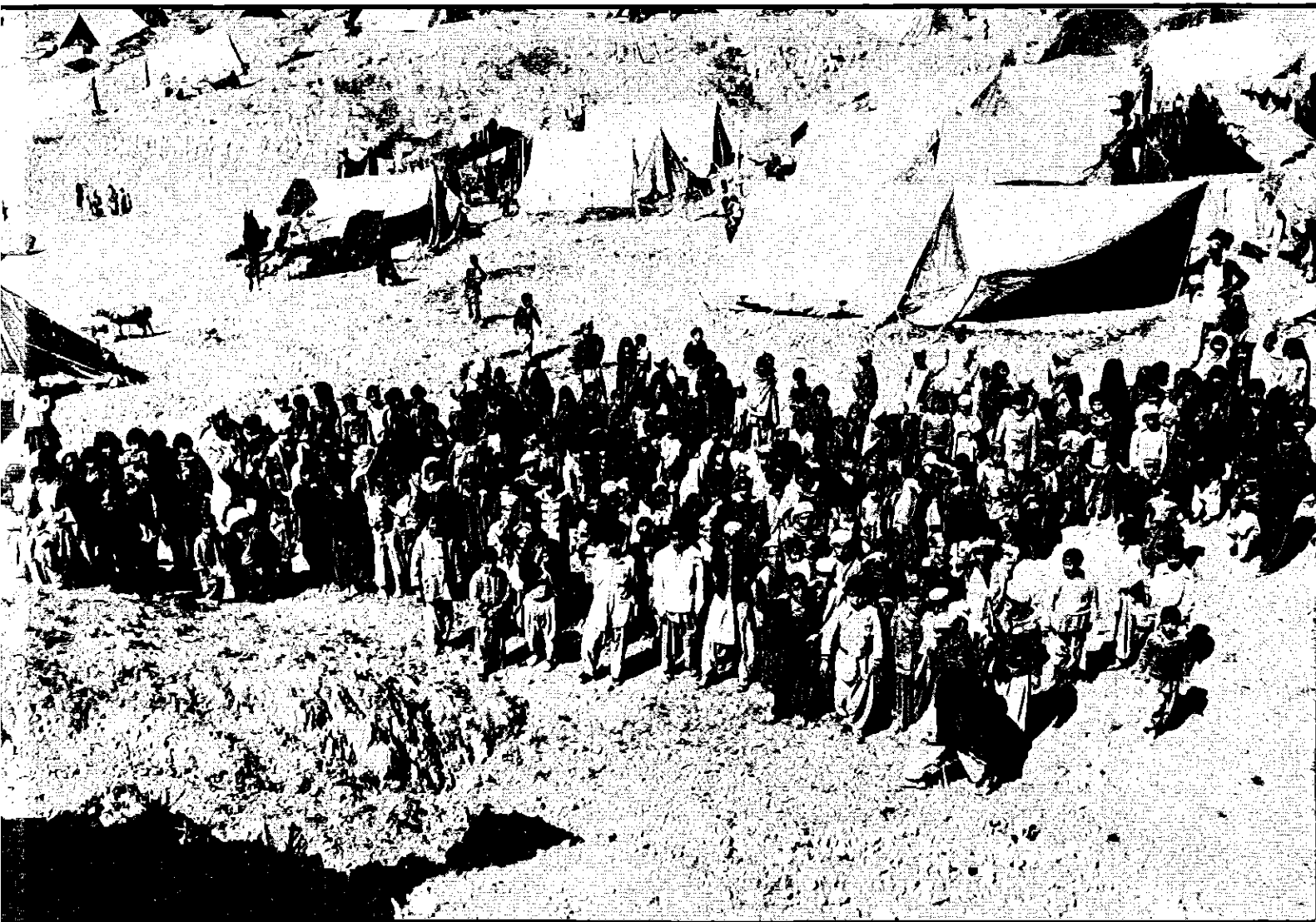
Flyktingarna i Pakistan

ANDERS FORSBERG

Anders Forsberg är afghanolog och har vistats långa perioder i Afghanistan. Han har särskilt intresserat sig för landsbygdsbefolkningens sociala och ekonomiska villkor (jfr Sydasiabulletinen 1/78).

Artikeln bygger bl a på uppgifter från oberoende observatörer och resenärer i Pakistan.

Flyktinglägret Bajaur i Pakistan, ett av de många samlingsplatserna för afghanska flyktingar. Bilden visar föräldralösa barn.

Omkring en miljon afghaner har flytt från sitt hemland till Pakistan sedan april-revolutionen 1978. Våren 1980 ökade flyktingströmmen lavinartat. Flykten underlättades av att snön i bergsområdena mellan Afghanistan och Pakistan smälte undan.

Mycket hårda strider rapporterades våren 1980 mellan sovjetiska/afghanska armén och mujahideen (motståndsmännen) och då särskilt i dalgångarna till Kabulfloden. Flyktingströmmarna från Afghanistan minskades dock betydligt under sommarmånaderna. Under sommaren fälldes anti-personella minor med helikoptrar i dalgångarna och vid vadställena vid floderna. De anti-personella minorerna var kamouflerade som småföremål: kulspetspennor, tändsticksaskar, cigarettaskar, ficklampsbatterier och liknande småföremål. Föremålen tillverkas av plast och är omöjliga att skilja från dess förebilder; på tändsticksaskarna är texten t o m avfattad på dari, afghansk persiska. Vid vadställena fälldes minor kamouflerade som småstenar. Under sommarmånaderna fylldes sjukhusen i Peshawar av flyktingar som uppvisade denna typ av skador: bortsprängda fingrar och fötter. Hälften av de skadade var barn. På sjukhusen fanns också talrika bevis på att napalmbomber fällts.

De anti-personella minorerna har en stor psykologisk effekt. Detta är en bidragande orsak till att flyktingströmmen från Afghanistan avtagit. En annan faktor är givetvis det bistra klimatet i bergstrakterna under hösten och vintern.

Det rapporterades också att alltfler afghaner väljer att stanna kvar för att bekämpa den sovjetstödda Karmalregimen. Detta gäller även intellektuella i Kabul. (Vissa bedömare anser att 90 % av motståndet organiseras inne i landet och att man vare sig vill eller kan ha kontakt med exilorganisationerna). Den afghanska administrationen har dock kraftigt åderlåtits. Enbart i Indien lär det finnas 20 000 välutbildade afghaner. Bland flyktingarna kan bl a räknas vice chefredaktören för The Kabul New Times. Enligt samstämmiga västerländska observatörer finns det mellan 300 och 400 "flyktingar", utsända av Karmalregimen för att rapportera om mujahideens rörelser. Lynchningar har förekommit i lägren.

Enligt officiell pakistansk statistik (1980-08-01) fanns det 999 997 afghanska flyktingar i Pakistan fördelade på några hundra läger. De allra flesta flyktingar finns i North West Frontier Province (78 %). Under hösten förekommer dock stora förflyttningar av flyktingar som återvänder till låglandsområdena för att undslippa kylan i bergstrakterna. Det händer att flyktingarna registrerar sig på nytt för att få ut sina matransoner på den nya bosättningsplatsen.

De flesta västerlänningar anser att alla siffror beträffande de afghanska flyktingarna kan skrivas ned 10 %. De pakistanska myndigheterna har beslutat att göra en folkräkning av flyktingarna i slutet av året då folkvandringen stagnerat, trots alla svårigheter. Omkring 30 % av flyktingarna är vuxna män, 27 % vuxna kvinnor och 43 % barn under 12 år enligt officiella rapporter.

De normalt goda förhållandena mellan lokalbefolkningen och flyktingarna har försämrats då flyktingarna huggar ned träd och buskar etc. Det traditionella bränslet – torkad dromedar- eller kogödsel – räcker nämligen inte till åt flyktingarna under nuvarande förhållanden. Detta problem blir givetvis större och de internationella hjälporganisationerna räknar med att distribuera fotogen, kol och ved till flyktingarna vintertid. De afghanska flyktingarna är eftersökta

som arbetare och konkurrerar med pakistaner på arbetsmarknaden. De pakistanska arbetsgivarna kan få samma arbete utfört av en afghan till halva lönen. Vissa försök att i lägren organisera mattvävningsskolor, hantverkskooperativ har varit mindre lyckade.

Flyktingarna bor till stor del i tält av skindisk armétyp. De tillverkas på platsen, bygger på lokal kunskap och är bättre än motsvarande europeiska. Ett tält för 10 personer kostar 150 \$. Sedan några månader tillbaka tillåter den pakistanska regeringen att permanenta hus av saltorkad lera uppföres. Efter några år övergår sedan marken i familjens ägo.

Pakistanska myndigheter ger förutom humanitär hjälp även ett mindre kontantbidrag, under förutsättning att flyktingarna registrerat sig och bor i läger mer än 7,5 kilometer från gränsen. (Detta senare för att undvika beskyllningar från Karmalregimen för att hjälpa mujahideens). Myndigheternas målsättning är att förlägga lägren så långt från gränsen som möjligt och i anslutning till befintliga bosättningar.

FN:s flyktingkommission, Röda Korset och några frivilligorganisationer lämnar den största hjälpen till flyktingarna. FN:s flyktingkommissions budget är på ca 100 milj \$, varav 45 milj \$ har avdelats för inköp av livsmedel. Mediciner från bl a Västtyskland, Kina och Frankrike har också skänkts till flyktingarna. (Internationella Röda Korset i Afghanistan förklarades av Karmalregimen i mars 1980 som ej önskvärd. Detta offentliggjordes vid en presskonferens i Genève – en helt unik händelse i Internationella Röda Korsets historia).

Även USA lämnar humanitärt bistånd till de afghanska flyktingarna. I juli 1980 hade 45 milj \$ beviljats i anslag, till största delen vete, matolja och torrmjök, Afghanistan-kommittéer i Frankrike, Västtyskland och Österrike har skickat pengar, mediciner och förnödenheter. Donationer har även gjorts av mellanösternländerna, som samlats i en speciell fond, i september 1980 uppgående till 26 milj \$. Svenska Röda Korset har samlat in 400 000 kr till flyktingarna och SIDA har tillskjutit 1,1 milj kr. Bidragen kanaliseras via Genève och går till ca 100 000 flyktingar kring Peshawar.

Trots alla hjälpinsatser är situationen mycket svår för de afghanska flyktingarna. Epidemier (bl a polio) rapporteras ha utbrutit i de tätt sammanpackade lägren. Det allmänna hälsotillståndet är också mycket dåligt, bl a beroende på undernäringen. Förutom de sanitära problemen tillkommer de psykiska: ovissheten om framtiden, vad som hänt anförvanterna i Afghanistan o s v. Den tysk-norska silversmeden Regine Juhls, berättar i *Afghanistan Journal* nr 4/80 om ett besök i ett läger våren 1980: "Där (i Kurram) var det en verklig misär. T o m 22 mars 1980 hade 91 063 personer blivit registrerade som flyktingar ... Tyska Röda Korset, som sedan i januari verkat framgångsrikt i Chitral, konfronterades här med oerhörda uppgifter ... I Peshawar var tälten oräkneliga ... I staden föreföll var femte person att vara afghan. En stor del av dessa har flytt till Pakistan eftersom deras byar inte längre existerade. Andra drivs bort av fruktan..."

Stöd Svenska Röda Korsets insamling till förmån för de afghanska flyktingarna Pg 900 800 – 4, skriv "Afghanska flyktingar i Pakistan" på talongen.

Till minnet av en utredning

– Det svenska biståndet främjar de utvecklingsmål som är uppsatta och vi tycker att detta bistånd ska fortsätta som förut under de närmaste åren.

Till denna anmärkningsvärda slutsats kom Sida:s styrelse när man den 14 november 1980 slutförde den översyn av det svenska biståndet, kallad Landöversyn 80, som Sida genomfört på uppdrag av statsmakterna. Därmed avslutades en halvårslång strid inom styrelsen, åtminstone för tillfället. Striden har fr o gällt hur man ska se på de enskilda mottagarländerna, de sk programländerna, och den har gällt hur man ska behandla den första version av Landöversyn 80 som presenterades inom Sida i april 1980 (den orange versionen).

Slutsatsen är anmärkningsvärd eftersom den orange Landöversynen med de länderrapporter som låg till grund för den i många avseenden var en mycket god och klart uttryckt kritik mot att biståndet på flera sätt och i flera länder *inte* främjat utvecklingsmålen (tillväxt, utjämning, demokrati och oberoende). Översynen sammanfattade också många av de enskilda kritiska utredningar som kommit fram inom Sida under de gångna åren, inte minst vad det gäller biståndet till Syd-Asien.

Vägen tycktes alltså beredd för att fatta viktiga och stora beslut för att lägga ner dåliga bitar av biståndet och avsluta biståndet till länder där det förfuskats för att bättre kunna satsa på andra länder och på ett effektivare bistånd.

Urvattnad landöversyn

Men så blev det inte. Under hösten 1980 har styrelsen i stället bemödat sig om att presentera en ny och urvattnad Landöversyn, vars slutord ovan milt talat måste te sig som en fräckhet för de som läst den tidigare översynen och som arbetat med biståndet. Den socialdemokratiska gruppen i styrelsen har tagit konsekvensen av detta och i skarpa ordalag reserverat sig mot slutversionen.

Den offentliga debatten om Landöversynen hamnade redan från början snett. Det viktigaste skälet till det var nog Sida-chefen Anders Forsses miss-

tag att i den första Landöversynen på några få rader föreslår en avveckling av biståndet till fem länder (Kenya, Swaziland, Pakistan, Bangladesh och Sri Lanka). Observanta röster bland moderater och folkpartister konstaterade att han inte hade tagit med något socialistland, och så var poängen given. Sen spelade det ingen roll vilka sakliga skäl Forse hade: stormen tog fart och vad som fanns i Landöversynen spelade ingen roll.

Oenighet på flera plan

Den socialdemokratiska representanten i Sida:s styrelse, Anna-Lisa Lewén-Eliasson, säger till Sydasiabulletinen angående styrelsearbetet att det gick att nå enighet i de allmänna frågorna om biståndets inriktning och kvalitet. Det var när vi kom in på analysen av de respektive länderna, säger hon, som oenigheten blev uppenbar. Och det var inte bara en oenighet mellan borgerliga och socialdemokrater: – I viktiga länder som t ex Vietnam, Tanzania och Etiopien fanns det tre ståndpunkter, en socialdemokratisk och två borgerliga. Den socialdemokratiska uppfattningen redovisas delvis i en reservation eller "avvikande mening" som undertecknats av TCO:s, LO:s och socialdemokraternas representanter i SIDA:s styrelse. I den sägs att man inte kunnat medverka till den diplomatiska friserings som majoriteten ägnat sig åt, utan man hänvisar till den sammanställning och värdering av biståndskontorens rapporter som gjordes av SIDA våren 1980, dvs den ursprungliga Landöversyn 80. I enlighet med detta vill man inte göra några ytterligare utfästelser till Pakistan efter 1981/82, och när det gäller Bangladesh vill man avveckla det landprogrambundna biståndet dit, och i stället stödja enskilda organisationer, som presenterar realistiska planer för insatser bland de fattiga.

De borgerligas två största stötestenar tycks ha varit oenigheten om Vietnam där (m) ville halvera biståndet och om bindningen av biståndet till upphandling i Sverige.

Den folkpartistiske styrelserepresentanten Birger Möller vill däremot inte uttala sig för Sydasiabulletinen. Han meddelar att han inte har något

att säga utöver det offentliga materialet.

Så låt oss då betrakta det offentliga materialet. Den viktigaste skillnaden mellan den första Landöversynen och styrelsemajoritetens är kanske att i den senare så är i stort sett hela det intressanta analysmaterialet borta. Kvar finns bara några få sidor om biståndsmålen och borta är det mesta av de resonemang som visar att det räcker inte med statistiska uppgifter om percapitainkomst för att analysera fattigdomen.

Fattigdom som hårdvara

Men just den enkla fattigdomen har varit utgångspunkt för bl a folkpartisterna i den offentliga debatten. Och det måste nog ses som en eftergift åt ålderdomligt tänkande i biståndsfrågor att ett av de få tillägg som finns i styrelsens Landöversyn är en genomgång av "fattigdomskriteriet".

Industriförbundets representant i styrelsen vill än mer gå in för "hardware" i biståndet. I ett särskilt yttrande efterlyser han "cost-benefit-studier" av insatserna samtidigt som han menar att Sida inte bör befatta sig med det han anser vara de rent politiska biståndsmålen: demokratimålet och oberoendet. Det kan väl UD eller ambassaderna ta hand om, menar han.

I Sida:s styrelse finns alltså en representant som öppet anser att Sida inte bör befatta sig med två av de fyra biståndspolitiska mål som statsmakterna bestämt att Sida ska följa.

Läser man sen Sida:s petita (anslagsframställning) för nästa budgetår (81/82) så framgår oenigheten tydligt. Där finns inte mindre än 16 reservationer och särskilda yttranden. Sett mot bakgrunden av vad man vet om biståndet till Pakistan och Bangladesh så är det dock ett framsteg att man föreslagit ett slut på biståndet till Pakistan, men ett bakslag att biståndet till Bangladesh ska fortsätta som förut. Mot båda dessa beslut har dock en borgerlig minoritet reserverat sig: de vill ha ett fortsatt bistånd till militärdiktaturens Pakistan och ett utökat bistånd till Bangladesh. Om Indien och Sri Lanka finns ingen oenighet vad det gäller de föreslagna summorna.

Så har då ett stycke gott utredande förvisats till arkiven medan de som beslutar i riksdag och regering fått sig till livs ett urvattnat dokument att grunda sina beslut på. Resultatet är i bästa fall business as usual, och det är bara att hoppas att de som är allvarligt intresserade av det svenska biståndet ber Sida att få den ursprungliga Landöversyn 80 och de bakomliggande landrapporter som kan vara aktuella.

THOMAS BIBIN

Indien väntar. Text Jan Myrdal. Bild Gun Kessle. Norstedts förlag. Pris ca 130 kr.

Efter många års skrivande har Jan Myrdal kommit ut med en Indiebok. Den har fått överväldigande recensioner i dagspressen.

Det finns ingen anledning att säga emot. "Indien väntar" är en bra bok och ett verk av en stor författare. Boken är uppbyggd som en modern roman, med flera trådar och tidsplan invävda i varandra. Ögonblicksbilder från de senare årens resor varvas med dagboksanteckningar från slutet av 50- och början av 60-talet, och historiska utblickar. Läsaren tas med genom sekellerna från Buddhas tidsålder, genom Indiens klassiska historia och dess feodala epok. T o m i den historiska framställningen varvas "delintrigerna": Indiens kolonialhistoria – med tyngdpunkten på det stora upproret 1857 – interfolieras med dess tidiga historia. Resan startar ofta från de arkitektoniska minnesmärken från olika tidsåldrar som J.M. och Gun Kessle besökt. Den senare har fotograferat och den förre beskriver arkitekturen på ett helt fascinerande sätt. Det är nog historieskrivningen som är J.M:s största insats – han lyfter verkligen ner Indiens historia från dess akademiska nisch och gör den begriplig och översiktlig. Det finns på sin höjd en eller två Indieböcker på svenska språket som kan jämföras med denna.

Ändå har boken en del svagheter som kanske kan vara svåra att få öga på, därför att den litterära briljansen och Myrdals pondus döljer dem.

Myrdal är maoist och hans marxism broderas inte – som Maos – ut med vackra satser om proletarietets ledande roll. För Myrdal är bönderna huvudkraften bakom det stora historiska skeendet, liksom för 2000 år sedan, liksom för 40 år sedan i Kina. Själv har jag svårt att tro att den indiska revolutionen kommer att förlöpa som den kinesiska; och min största invändning mot JM:s bok är att han knappast diskuterar om det kunde förhålla sig på något annat sätt. För honom är detta: "Självklart!"

Det är en annan svaghet hos Myrdal, att han blandar logiska och väl argumenterade resonemang med obelagda postulater som får tyngd enbart av den självsäkerhet med vilken han utnämner

dom till självklarheter. Jag tror det är viktigt för de kritiska läsare som Myrdal säger att han vill ha, att genomskåda den skrivtekniken, att inte låta sig duperas av JM:s pondus, utan spotta upp sig och försöka syna hans Indienbild i dess postulerade sömmar.

Följande citat ger kärnan i Myrdals Indienanalys:

"Här lever en sjundedel av världens befolkning. Var gång vi kommit har vi kunnat iaktta hur ett fåtal slösar allt större del av de knappa resurserna ... under det att de många pressas ner i allt värre fattigdom.

"Detta är inte följden av någon kapitalistisk utveckling; det är en *förkapitalistisk och feodal utarmning*. Den indiska borgerligheten har inte gjort sig härskande; den är *feodalismens blindtarm*.

"Indien blev självständigt 1947 ... Men om det blev statligt självständigt så förblev det *halvkoloni*. Britterna trängdes undan av amerikaner som nu trängs undan av ryssar och det indiska kapitalet samverkade och samarbetade och höll sig på sin plats." (s 7, mina kursiveringar, GD)

Jag tycker inte att Myrdal lyckas speciellt väl med att demonstrera dessa teser. Han beskriver visserligen mycket åskådligt de mest reaktionära former av feodalt förtryck, framför allt i kapitlen från de röda områdena i delstaten Andhra Pradesh; men redan i skildringen av det nästan lika efterblivna Bihar, medger han begynnande kapitalistiska drag i jordbruksutvecklingen. Den betydligt mer dynamiska kapitalism som utvecklats i andra jordbruksområden – Punjab, Haryana, delar av Maharashtra, Tamil Nadu, etc – de ägnas inte mycket utrymme. Kan det inte vara så att den kapitalismen komplicerar motsättningarna? Nyheterna från Indien de sista månaderna tyder ju på det: det är inte säkert att den kommunistiska gerillan i Andhras djungler är den mest sprängfyllda kraften i Indiens politiska utveckling idag, utan kanske den bonderörelse som idag sveper över en del av de områden som nämndes ovan. Denna rörelse är inte kommunistledd, utan domineras av nyrika bönder, Indiens egna kulaker.

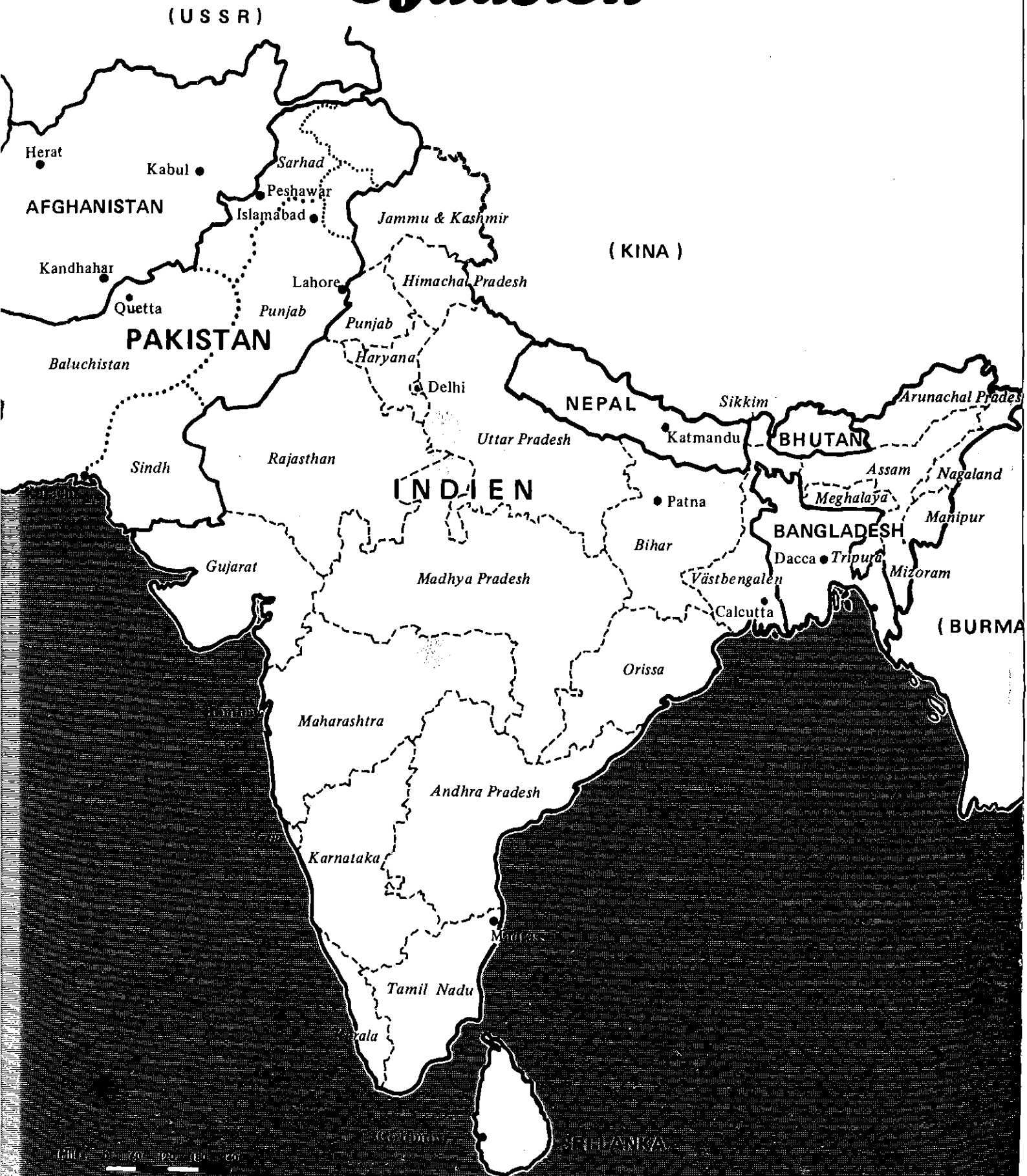
Lika knapphändig är analysen av den indiska borgerligheten; det kapitel som ägnas den innehåller en redogörelse för ett besök i en liten kapitalistisk mönsterstad; reseskildringen kompletteras med statistik som knappast övertygar en om borgerlighetens blindtarmsposition i förhållande till den föregivet dominerande feodalismen: Indien är ett av de mest industrialiserade länderna i 3:e världen; dess storföretag går in på listan över de 200 största i världens. I sanning en svullen blindtarm!

Detsamma kan sägas om analysen av Sovjets roll i Indien: de stora sanningarna hängs upp på lösryckt statistik – som vanligt med knapphändiga källhänvisningar och utan några referenser till den omfattande diskussionen av den sk socialimperialismen.

Summa summarum: Myrdals bok är en välskriven och bitvis briljant framställning av vad som i Indien kallas "ml-analysen" – den maoistiska positionen. Den förtjänar att bli läst – och kritiserad.

GÖRAN DJURFELDT

Sydasien

0 50 100 150 200
0 100 200 300 400

SRI LANKA

ISSN 0301-9087